

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และขอเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติที่สถาบันฝึกหัดครูในกรุงเทพมหานคร ได้จัดให้แก่ นักศึกษาฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ทั้งระยะออกฝึกสอน ระยะฝึกสอน และระยะหลังฝึกสอน
2. เพื่อสร้างโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครู เสนอต่อสถาบันฝึกหัดครูในการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้แก่ นักศึกษาฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปในแนวเดียวกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก (Check List) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open End) ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพ แบบสอบถามมีสองชุด ใช้วิจัยกับประชากรสองกลุ่ม ดังนี้คือ

1. กลุ่มอาจารย์ ได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ผู้สอนวิธีสอน และอาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษาระดับสูงใน ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงของวิทยาลัยครูทั้ง 6 แห่งในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้โดยเป็นไปตามจำนวนที่มีอยู่จริงในแต่ละวิทยาลัย รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยกลุ่มนี้มีจำนวน 120 คน
2. กลุ่มนักศึกษา ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงที่ออกฝึกสอนแล้วในภาคเรียนที่สอง ปีการศึกษา 2520 ของวิทยาลัยครูทั้ง 6 แห่งในกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มแบบแบ่งเป็นพวก (Stratified random sampling) มาร้อยละ

10 ตามวิชาเอก รวมประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 350 คน

รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 470 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำส่งและรับคืนแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 470 ฉบับ และได้รับคืนนำมาใช้ในการวิเคราะห์จริง 396 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ คือหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

เมื่อได้รวบรวมผลของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ปรากฏผลของการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. อาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 96 คน ได้แก่อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ผู้สอนวิชิสอน และอาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษาพื้นฐานในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงของวิทยาลัยครูทั้ง 6 แห่งในกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ด้านการสอน 6-10 ปี และเคยได้รับการศึกษาหรือการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศการฝึกสอนมาก่อนแล้ว แต่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติ ส่วนหน้าที่ที่คงปฏิบัติในไปการศึกษา 2520 ปรากฏว่าอาจารย์ที่ทำหน้าที่ทั้งนี้เทศการฝึกสอนและสอนวิชิสอนควบนั้นมีจำนวนมากที่สุด

2. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงซึ่งตอบแบบสอบถามครั้งนี้มีจำนวน 300 คน ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครูก่อนออกฝึกสอน ไม่ทราบระดับชั้นเรียนและวิชาที่คงสอนล่วงหน้า แต่มีสิทธิ์เลือกโรงเรียนฝึกสอน มีสิทธิ์เลือกฝึกสอนระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา ตลอดจนได้สอนตรงตามวิชาเอก-โท และในขณะที่เดียวกันนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องสอนวิชาอื่น ๆ อีกด้วย ส่วนจำนวนชั่วโมงที่นักศึกษาได้ฝึกสอนจริงส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 9-10 ชั่วโมง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติที่วิทยาลัยครูได้จัดให้แก่นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ทั้งระยะก่อนออกฝึกสอน ระยะฝึกสอน และระยะหลังฝึกสอน

1. ระยะก่อนออกฝึกสอน ผลการวิจัยพอสรุปได้ ดังนี้

1.1 ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติที่วิทยาลัยครูจัดให้แก่นักศึกษาในระหว่างศึกษาวิชาชีพครูหรือวิชาการศึกษา เรื่องที่อยู่ในเกณฑ์จัดให้มาก ได้แก่ การสอดแทรกประสบการณ์วิชาชีพครูในชั่วโมงเรียนวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา การให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีสอนแบบต่าง ๆ การให้ทดลองสอนเพื่อนในชั้นเรียนเดียวกัน ตลอดจนการให้ศึกษาหลักสูตรและประมวลการสอน ส่วนการให้นักศึกษาได้คุ้นเคยกับการสอนเป็นคณะ การสอนแบบสืบสวนสอบสวนและแบบแก้ปัญหา การศึกษาหนังสือแบบเรียน เอกสารประกอบการสอนวิชาเอกวิชาโท การรวบรวมเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่จะสอนไว้เป็นส่วนประกอบฝึกสอน ตลอดจนการแนะนำให้รู้จักแหล่งความรู้และแหล่งอุปกรณ์การสอนนั้น นักศึกษากล่าวว่าอยู่ในเกณฑ์จัดให้น้อย

นอกจากนี้ยังปรากฏว่าทางวิทยาลัยครูมิได้จัดให้นักศึกษาได้ศึกษารายการวิทยุโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ และรู้จักวิธีใช้ ตลอดจนไม่ได้จัดประสบการณ์วิชาชีพจากภาพยนตร์แสดงสภาพชั้นเรียน หรือจากเทปบันทึกเสียง หรือจากเทปบันทึกภาพแสดงการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกสอนรุ่นก่อนให้แก่นักศึกษาก่อนออกฝึกสอนเลย

1.2 ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติที่นักศึกษาได้รับในระหว่างไปสังเกตการสอนก่อนออกฝึกสอนอยู่ในเกณฑ์จัดให้น้อยทั้งสิ้น เช่น การมีโอกาสไปสังเกตการเรียนของนักเรียนและการสอนของครูในระดับชั้นต่าง ๆ จากโรงเรียนสาธิต หรือโรงเรียนใกล้เคียง การได้สังเกตกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล (Case Study) ขณะไปสังเกตการเรียนการสอน เป็นต้น

1.3 ประสบการณ์วิชาชีพครูที่นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติก่อนออกฝึกสอนเป็นต้นว่า การฝึกทักษะต่าง ๆ ในการสอนโดยการสอนแบบจุลภาค การฝึกทำสื่อการสอน การเลือกใช้สื่อการสอนให้สัมพันธ์กับวิธีสอนและเนื้อหาที่จะสอน การฝึกทำบันทึกการสอนและหน่วย

การสอน ตลอดจนการฝึกสร้างข้อสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัย ส่วนแต่จัดไว้ในเกณฑ์มาก ส่วนการขับทำนองเสนาะ รำไทย กิจกรรมเข้าจังหวะ หรือควบคุมการเล่นเกมส์ต่าง ๆ ของเด็ก และการฝึกใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย จัดไว้ในเกณฑ์น้อย

1.4 การแนะนำนักศึกษาให้เตรียมตัวก่อนออกฝึกสอน ได้มีการจัดใ้หมาก เฉพาะในเรื่องการจัดปฐมนิเทศนักศึกษาก่อนออกฝึกสอน เพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการฝึกสอนและการปฏิบัติตนในระหว่างฝึกสอน ส่วนการเชิญวิทยากรในชุมชนมาบรรยาย ให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่นักศึกษาจะออกไปฝึกสอน มีการจัดใ้ให้น้อย แต่ไม่ได้จัดใ้ให้นักศึกษาฝึกสอนรุ่นก่อนเป็นผู้เลี้ยงของนักศึกษาที่จะออกไปฝึกสอนเลย

2. ระหว่างฝึกสอน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

2.1 นักศึกษาได้มีการเตรียมตัวมากในสัปดาห์แรกของการฝึกสอน โดยได้วางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และได้สังเกตการสอนของครูประจำการหรือครูพี่เลี้ยงด้วย

2.2 นักศึกษาได้มีโอกาสเป็นครูประจำชั้นอย่างเต็มภาคภูมิอาทิได้มีประสบการณ์ในการทำสมุดประจำชั้นและระเบียบสะสมต่าง ๆ ตรวจงานและให้คะแนนงาน ออกข้อสอบ คุมสอบ จัดนิทรรศการและป้ายนิเทศประจำห้องเรียน การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล การเป็นครูเวรและควบคุมการเข้าแถว ตลอดจนช่วยนักเรียนเป็นรายบุคคลในด้านการทำงานเพิ่มเติมเพื่อเรียนให้ทันเพื่อน

2.3 นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนในระหว่างฝึกสอนอยู่ในเกณฑ์น้อย เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของชั้นที่ตนสอน การมีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการทางวิชาการ การจัดภาพยนตร์ สไลด์ และฟิล์มสตริป การจัดแข่งขันกีฬา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคมครูและผู้บริหาร และการมีส่วนร่วมในงานบริการชุมชนของโรงเรียน เป็นต้น

2.4 การปรึกษาหารือกับอาจารย์นิเทศก์ ทั้งอาจารย์และนักศึกษาเห็นพ้องต้องกันว่า มีการจัดอาจารย์นิเทศก์ประจำวิชาหรืออาจารย์นิเทศก์ทั่วไปเป็นประจำใ้แก่นักศึกษาเป็นอย่างมาก ส่วนการประชุมปรึกษาระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาฝึกสอน

ทุกสัปดาห์ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์ในเทศก์ ครูประจำการหรือครู
พี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อปรับปรุงการฝึกสอน และการปรึกษา
ปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ในเทศก์ ณ สำนักงานประสานการณวิชาชีพอีในวิทยาลัยนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่
เห็นว่าจัดไ้มาก แต่นักศึกษาเห็นว่าจัดไ้น้อย

2.5 ความช่วยเหลือที่วิทยาลัยจัดบริการให้แก่นักศึกษาในระหว่างฝึกสอน
อาจารย์มีความเห็นว่า ศูนย์วัสดุอุปกรณ์ในวิทยาลัยให้คำแนะนำในการผลิตและบริการไ้มืม
พวกสื่อการสอน และภาควิชาต่าง ๆ ของวิทยาลัยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเป็นอย่างดี
มากแก่นักศึกษา แต่นักศึกษามีความเห็นวบริการดังกล่าวนี้วิทยาลัยจัดไ้มกับตนเองน้อย ส่วน
สิทธิพิเศษในการยืมหนังสือและเอกสารประกอบการเรียนการสอนจากห้องสมุดจำนวนมาก
กว่าและช่วงเวลาขี้นนานกว่านักศึกษาอื่น ๆ ตลอดจนสิทธิพิเศษในการใช้บริการจากแผนก
โสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยครูนั้น ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นตรงกันว่า บริการเหล่านี้
วิทยาลัยครูยังจัดไ้มแก่นักศึกษาน้อย

2.6 กิจกรรมคานการจัประชุมสัมมนาที่วิทยาลัยครูจัดไ้มแก่นักศึกษาใน
ระหว่างฝึกสอน ซึ่งมี 4 เรื่องนั้น มีสองเรื่องที่อาจารย์เห็นว่าจัดไ้มาก ได้แก่ การประชุม
สัมมนานักศึกษาฝึกสอนทั้งหมดพร้อมกัน ณ วิทยาลัยครูในระหว่างฝึกสอน 2 ครั้ง และใน
ระหว่างสัมมนาใหญ่ มีการจัดแบ่งกลุ่มวิชาตามที่นักศึกษาได้ทำการฝึกสอน แต่นักศึกษากลับ
เห็นว่าจัดไ้น้อย สองอีกสองเรื่องคือ การไ้ให้นักศึกษาไ้หมุนเวียนกันกลับมาสัมนาน้อยทุก
สองสัปดาห์ ณ วิทยาลัย เพื่อปรับปรุงการสอน และการไ้ให้นักศึกษาฝึกสอนที่ทำการสอนไ้เดิน
สาธิตการสอนแก่เพื่อนนักศึกษาในระหว่างสัมมนานั้น ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นสอดคล้อง
กันว่า กิจกรรมทั้งสองประการนี้วิทยาลัยครูยังจัดไ้น้อย

2.7 ประสบบการอื่น ๆ ที่นักศึกษาได้รับในระหว่างฝึกสอน อยู่ในเกณฑ์
วิทยาลัยครูจัดไ้น้อยเกือบทั้งสิ้น ไ้แก่การไ้ให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการและ
ประเมินผลการสอนของตนเองเป็นต้น ยกเว้นการไ้ให้นักศึกษาสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน
เท่านั้นที่อยู่ในเกณฑ์จัดไ้มาก

3. ระยะหลังการฝึกสอน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

3.1 ประสบการณ์วิชาชีพที่นักศึกษาได้ปฏิบัติหลังฝึกสอน อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นสอดคล้องกัน 2 ประการเท่านั้น คือประการแรกเป็นการจัดสัมมนานักศึกษาฝึกสอนทั้งหมดหลังจากกลับมาวิทยาลัยครูของตนแล้ว ซึ่งเป็นการจัดให้มาก ส่วนประการหลังคือการจัดให้นักศึกษาร่วมกันสรุปปัญหาและจัดทำเอกสาร "ปัญหาการฝึกสอนและข้อเสนอแนะ" หรือ "สัมมนาการฝึกสอน" ออกเผยแพร่หลังจากได้ทำการสัมมนาแล้ว เป็นการจัดให้น้อย ส่วนประการอื่น ๆ อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นตรงกันข้ามคือ อาจารย์มีความเห็นว่าวิทยาลัยได้จัดให้แก่นักศึกษามาก แต่นักศึกษามีความเห็นที่ว่าวิทยาลัยจัดให้แก่นักศึกษาน้อย ได้แก่การให้นักศึกษาเขียนรายงานเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกสอน การให้แสดงบทบาทสมมติหรือการสร้างสถานการณ์จำลอง โดยแต่ละหน่วยฝึกสอนคัดเลือกปัญหาเด่น ๆ ของตนขึ้นมา และการให้นักศึกษาเสนอแนะแนวทางหรือข้อแก้ไขเกี่ยวกับการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติแก่วิทยาลัยครู

3.2 การช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการฝึกสอน ด้วยการให้นักศึกษาเขียนรายงานปัญหาการสอนของตน และการให้ศิษย์บางวิชาเพื่อซ่อมเสริมวิธีสอน ล้วนอยู่ในเกณฑ์จัดให้น้อยมากทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังปรากฏว่าวิทยาลัยไม่ให้โอกาสนักศึกษาได้ฝึกสอนแก่ตัวกับเพื่อน ๆ หรือได้ฝึกสอนแก่ตัวใหม่อีกครั้งหนึ่ง ณ โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งเป็นเวลา 1-2 สัปดาห์ เลยอีกช่วย

2.3 การแสดงความสามารถของนักศึกษาหลังการฝึกสอน นักศึกษามีโอกาสน้อยในการเล่าประสบการณ์และความสำเร็จในการฝึกสอนของตน หรือสาริตการสอนให้แก่ นักศึกษาฝึกสอนรุ่นต่อไป และไม่เคยมีโอกาสดำเนินที่เลี้ยงของนักศึกษาที่จะออกฝึกสอนรุ่นต่อไปเลย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติ ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า มีความสอดคล้องกันระหว่างประสบการณ์ฝึกสอนกับทฤษฎีและแนวความคิดที่ได้ศึกษามา

2. เวลาสำหรับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติทั้งระยะก่อนออกฝึกสอนและระหว่างฝึกสอน ประชากรส่วนใหญ่ เห็นพ้องต้องกันว่าควรเพิ่มเวลาให้มากขึ้นกว่าเดิม เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้เข้าใจเด็ก และสภาพการเรียนการสอนต่าง ๆ อย่างแท้จริง

3. ประชากรส่วนใหญ่ยอมรับว่า มีปัญหามากในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติทั้งระยะก่อนออกฝึกสอน และระหว่างฝึกสอน

ปัญหาของครูตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติ

ปัญหาการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติทั้งก่อนออกฝึกสอน และระหว่างฝึกสอนที่อาจารย์และนักศึกษาเสนอมานั้น มีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน แต่ปรากฏว่าปัญหาใดที่มีผู้เสนอมาก มักเป็นปัญหาสำคัญที่ทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุดว่าวิทยาลัยครูควรรับแก้ไข โดยรับควน ที่แตกต่างออกไปก็เป็นปัญหาปลีกย่อย แต่ก็มีความสำคัญหรือน่าสนใจมากเช่นกัน ปัญหาต่าง ๆ ที่สำคัญนั้น พอจะสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในระยะก่อนออกฝึกสอน ปัญหาที่ประชากรส่วนใหญ่ คือทั้งอาจารย์และนักศึกษามีความเห็นพ้องกันว่า วิทยาลัยครูควรรับแก้ไขโดยรับควนนั้น ได้แก่

1) ปัญหาวิทยาลัยครูไม่ได้จัดให้นักศึกษาได้สังเกตการเรียนการสอนและได้มีส่วนร่วมหรือช่วยครูทำงานก่อนออกฝึกสอนอย่างแท้จริง และนานเพียงพอ

2) ปัญหาเรื่องเวลาและการจัดประสบการณ์ภาคปฏิบัติก่อนออกฝึกสอนที่วิทยาลัยครูจัดให้กับนักศึกษานั้นน้อยเกินไป และยังไม่เป็นประโยชน์มากเท่าที่ควร ทำให้นักศึกษาขาดทักษะและขาดประสบการณ์ที่ดีเมื่อออกฝึกสอน

3) ปัญหาเรื่องการเรียนการสอนในวิทยาลัยครูภาคหลังก็มีมาก แต่โอกาสสำหรับปฏิบัติจริงนั้น วิทยาลัยครูจัดให้น้อย และไม่ได้จัดเตรียมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกผลิตพวกสื่อ การสอนจากเศษวัสดุหรือจากวัสดุราคาถูกและหาได้ง่ายในห้องถื่นชนบท

4) ปัญหาวิทยาลัยครูไม่เต็มใจและไม่ให้ออกาสนักศึกษาในการฝึกใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ วิทยุไอเทป และการใช้วิทยุโรงเรียน เป็นต้น จึงทำให้นักศึกษาขาดทักษะหรือใช้สื่อการสอนไม่เป็นเมื่อออกฝึกสอน

ส่วนปัญหาปลายยอดที่แตกต่างกันไป แต่ที่น่าสนใจมากซึ่งอาจารย์เป็นผู้เสนอ คือ ปัญหารายการปฐมนิเทศยังไม่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาฝึกสอนมากเท่าที่ควร และปัญหาอาจารย์ไม่เต็มใจสอนวิธีสอน เพราะต้องตรวจงานมาก และต้องสอนการทำ สื่อการสอนซึ่งคนไม่ถนัดด้วย

ส่วนปัญหาที่นักศึกษาเสนอเพิ่มเติมที่น่าสนใจมากที่สุด คือ วิทยาลัยครูมีสื่อการสอนที่ทันสมัยน้อยขึ้น อาจารย์เองก็ไม่ค่อยใช้ ทำให้นักศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อ การสอน ปัญหาวิธีสอนของอาจารย์ไม่เป็นตัวอย่างการสอนที่ดีที่จะทำให้นักศึกษาจดจำและนำไปใช้ในการฝึกสอน และปัญหาอาจารย์ไม่แนะนำนักศึกษาให้รู้จักแหล่งเอกสารและแหล่งวัสดุอุปกรณ์ที่บริการให้ยืมหรือให้เปล่าอันเป็นประโยชน์แก่การเตรียมการสอน

2. ปัญหาในระหว่างฝึกสอน ทั้งอาจารย์และนักศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาเหมือนกัน หลายประการ ได้แก่

1) ปัญหาระยะเวลาฝึกสอนสั้นมาก ทำให้นักศึกษายังไม่เข้าใจระบบงานของโรงเรียน ตลอดจนทำให้ขาดความคุ้นเคยกับสภาพโรงเรียนและสภาพชุมชน จึงก่อให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างนักศึกษากับโรงเรียนฝึกสอน

2) ปัญหาอาจารย์ในเทศกมีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีสอนและการบันทึกการสอนไม่ตรงกัน

3) ปัญหาอาจารย์ในเทศกและอาจารย์ผู้สอนวิธีสอนมิได้เป็นคนเดียวกัน จึงมีปัญหาเกี่ยวกับการทำบันทึกการสอนและวิธีสอน

4) ปัญหาอาจารย์ในเทศกเอะอะวิงวอนไม่เพียงพอ จึงนิโทษไม่ตรงตามสายจึงเกิดปัญหาขัดแย้งกับนักศึกษาเกี่ยวกับการทำบันทึกการสอน วิธีสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

5) ปัญหาอาจารย์ในเทศกมีงานอื่นที่ต้องรับผิดชอบมาก จึงไปนี้เทศการฝึกสอนน้อยครั้ง และแต่ละครั้งไปชั่วระยะเวลาสั้น ๆ จึงช่วยเหลือนักศึกษาได้น้อยและดูแลไม่ทั่วถึง

6) ปัญหานักศึกษาทำโครงการสอน บันทึกการสอนไม่ถูกต้อง และสอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร

7) ปัญหา นักศึกษาไม่ได้สอนตรงตามสายวิชาเอก-โท จึงเกิดปัญหาในการเตรียมการสอน และการเลือกใช้สื่อการสอน ทั้งนี้เพราะไม่มีความถนัดในวิชาที่ต้องสอน

8) ปัญหา วิทยาลัยครูและ โรงเรียนฝึกสอนขาดสื่อการสอน ขาดหนังสือ คู่มือครู หลักสูตร แบบเรียน และหนังสือประกอบการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ที่จะบริการให้นักศึกษามีใช้เพื่อการฝึกสอน

9) ปัญหา ครูที่เลี้ยงยังไม่เป็นหลักเกณฑ์ ในการให้คะแนนฝึกสอน

ปัญหาอื่น ๆ ของอาจารย์ที่นาสนใจมากแต่มีผู้เสนอน้อย ได้แก่ ปัญหาอาจารย์ในภาควิชาต่าง ๆ ไม่เต็มใจที่จะออกไปนิเทศการฝึกสอน ปัญหาวิทยาลัยครูให้ความสำคัญของงานนิเทศการฝึกสอนน้อยเกินไป ปัญหาจำนวนหน่วยกิตฝึกสอนน้อยเกินไป ปัญหาการปิดเปิดภาคเรียนไม่ตรงกันระหว่างวิทยาลัยครูกับ โรงเรียนฝึกสอน ทำให้เวลาสำหรับการฝึกสอนซึ่งมีน้อยอยู่แล้วลดน้อยลงไปอีก และปัญหาในการสัมมนาฝึกสอนไม่ใคร่กล่าวถึงปัญหาที่สามารถแก้ไขได้และไม่เป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอนเท่าที่ควร เป็นต้น

ส่วนปัญหาสำคัญที่นักศึกษาเสนอแตกต่างไปจากอาจารย์ คือ นโยบายของโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการฝึกสอน ปัญหาอาจารย์นิเทศขาดความรู้และประสบการณ์ในการนิเทศ ปัญหาการฝึกสอนโดยรับช่วงกลางเทอมจากนักศึกษาอื่นทำให้เกิดปัญหาในการสอน ปัญหาวิทยาลัยครูไม่มีอาจารย์นิเทศประจำสำนักงานประสบการณ์วิชาชีพเพื่อบริการให้คำปรึกษาหารือหรือช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนเมื่อประสบปัญหาต่าง ๆ และปัญหาอาจารย์นิเทศก็ไม่มาให้คำแนะนำแก่นักศึกษาเกี่ยวกับการฝึกสอนเลยในสองสัปดาห์แรก ทำให้ นักศึกษารู้ว่าไม่ใจ

ข้อเสนอแนะ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาค

ปฏิบัติ

อาจารย์และนักศึกษาต่างให้ข้อเสนอแนะมากมายเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่วิทยาลัยครูควรจัดให้แก่นักศึกษาทั้งใน ระยะเวลา ก่อนออกฝึกสอน ระยะเวลา ฝึกสอน และ ระยะเวลา หลังฝึกสอน ข้อเสนอแนะ เหล่านี้มีทั้งที่คล้ายคลึงกันและต่างกัน ซึ่งอาจแบ่งเป็นระยะ ๆ

และสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติในระยะก่อนออกฝึกสอน อาจารย์และนักศึกษาได้เสนอแนะคล้าย ๆ กันว่า สิ่งที่วิทยาลัยควรจัดทำได้แก่

1) ควรจัดให้นักศึกษาได้คุ้นเคยกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ โดยการทดลองสอนอย่างจริงจัง และให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในระหว่างเรียนวิชาการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาจะมีความสามารถในการสอนอย่างแท้จริง

2) ควรจัดให้นักศึกษาได้สังเกตการณ์การเรียนการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ให้มากและให้สังเกตประจำ ณ โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งนานพอสมควร ตลอดจนได้มีส่วนร่วมช่วยครูสอนอย่างแท้จริง ประมาณ 2 สัปดาห์ ๆ ละ 10-12 ชั่วโมง ก่อนถึงเทอมออกฝึกสอน

3) ควรฝึกนักศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนที่ทำเองได้ง่าย ๆ หรือจากเศษวัสดุ

4) ควรฝึกนักศึกษาให้รู้จัก วิธีใช้ วิธีรักษาสื่อการสอนที่ทันสมัยให้ถูกวิธี

5) ควรให้นักศึกษาได้ทดลองสอนแบบจุลภาคไ้มาก ๆ และให้ครบทุกทักษะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำเข้าสู่บทเรียนและบทสรุป

6) ควรจัดสัมมนาครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ โรงเรียนฝึกสอนก่อนส่งนักศึกษาออกฝึกสอนทุกครั้ง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของวิทยาลัยครู มหภาพ หน้าที่ และการให้คะแนนฝึกสอนของครูพี่เลี้ยงด้วย

ข้อเสนอแนะอื่นที่น่าสนใจมากโดยอาจารย์เป็นผู้เสนอแนะ ได้แก่วิทยาลัยครูควรจัดสัมมนา ระหว่างอาจารย์ผู้สอนวิธีสอนกับอาจารย์นิเทศเกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ การทำโครงการสอนและบันทึกการสอนเพื่อให้เป็นไปในแนวเดียวกัน วิทยาลัยควรประชุมอาจารย์นิเทศก่อนส่งออกไปนิเทศการฝึกสอน เพื่อการนิเทศการฝึกสอนจะได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจะได้ยุติธรรมต่อนักศึกษาฝึกสอน วิทยาลัยควรจัดนิทรรศการสื่อการสอนที่ผลิตได้ง่าย ๆ และผลิตจากเศษวัสดุเหลือใช้ เพื่อเป็นแนวความคิดแก่นักศึกษาที่จะต้องออกฝึกสอนในชนบท และในการจัดประชุมนิเทศฝึกสอนวิทยาลัยควรให้นักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการฝึกสอนเป็นวิทยากรแนะนำในการวางตัว การเตรียมตัวเพื่อการฝึกสอน และสาธิตการสอนให้แก่เพื่อนนักศึกษาที่

จะออกฝึกสอน

ส่วนนักศึกษาบางคนก็ได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว คือวิธีสอนของอาจารย์ในวิทยาลัยครูควรจะเป็นแบบอย่างที่นักศึกษาสามารถจะนำไปใช้ในการฝึกสอนได้ วิทยาลัยครูควรมีเพียบันทึกภาพเกี่ยวกับการฝึกสอนของนักศึกษาฝึกสอนรุ่นก่อนที่สอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ให้นักศึกษาได้ชมก่อนถูกส่งออกไปฝึกสอน และสำนักงานประสานการนิเทศวิชาชีพควรจัดทำป้ายนิเทศเกี่ยวกับการฝึกสอนให้นักศึกษาได้ทราบล่วงหน้าไว้หน้าสำนักงาน

2. ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติ ในระยะฝึกสอน

ข้อเสนอแนะที่ประชากรส่วนใหญ่เสนอแนะตรงกัน ได้แก่

- 1) วิทยาลัยครูควรจัดศูนย์วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้นักศึกษาได้มาฝึกใช้โดยสะดวกและมีอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญคอยแนะนำการใช้อย่างถูกต้องตลอดเวลา
- 2) วิทยาลัยครูควรถ่ายเพียบบันทึกภาพนักศึกษาฝึกสอนที่สอนดีเด่น เพื่อนำมาชมและรุ่นต่อไปได้ดูเป็นตัวอย่าง
- 3) วิทยาลัยครูควรจัดสัมมนานักศึกษาฝึกสอนใหม่บ่อยครั้ง และอภิปรายเฉพาะปัญหาที่สำคัญหรือเด่นมากจริง ๆ พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีแก้ไข
- 4) วิทยาลัยครูควรให้นักศึกษาได้ประเมินผลการสอนของตนแต่ละครั้งด้วยตนเอง เพื่อให้ทราบข้อบกพร่อง และคิดหาวิธีการแก้ไขเอง วิธีการนี้จะทำให้นักศึกษาระหนักในหน้าที่ "ครู" คึกคัก และยอมรับความจริงมากขึ้น
- 5) วิทยาลัยครูควรให้อาจารย์นิเทศกันเทศการฝึกสอนเต็มเวลาและรับผิดชอบงานอื่นน้อยลง เพื่อจะได้มีเวลาให้คำปรึกษาและดูแลนักศึกษาฝึกสอนได้อย่างใกล้ชิด และดำเนินเทศบางเวลา อาจารย์นิเทศแต่ละคนควรรับผิดชอบนักศึกษาไม่เกิน 5 คน

ข้อเสนอแนะอื่นที่สำคัญที่อาจารย์หลายท่านได้เสนอแนะต่างไปจากที่กล่าวมาแล้ว คือ วิทยาลัยครูควรจัดสัมมนาอาจารย์นิเทศก์ใหม่บ่อยครั้ง เพื่อจัดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการนิเทศฝึกสอน และในระหว่างฝึกสอน ควรจัดแม่งกลุ่มสัมมนานักศึกษา - ตามวิชาที่ต้องออกฝึกสอนจริงมากกว่าที่จะแม่งกลุ่มสัมมนาโดยตามวิชาเอก-โท เพื่อจะได้กลับไปปรับปรุงการสอน

ให้ดีขึ้น และวิทยาลัยควรแก้ไขการบริหารงานในวิทยาลัยเพื่อให้เกิดความคล่องตัวเกี่ยวกับการไปนี้เทศการฝึกสอน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติในระยะหลังฝึกสอน

ข้อเสนอแนะที่อาจารย์และนักศึกษาเสนอตรงกัน ได้แก่

1) อาจารย์และนักศึกษาควรจัดสัมมนาหลังฝึกสอน โดยแยกกลุ่มตามวิชาเอก-โท พร้อมกันนี้ควรมีการชี้แจงข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข และอภิปรายเฉพาะปัญหาที่พบมาก ๆ

2) ควรจัดสัมมนานักศึกษาที่กลับจากฝึกสอนร่วมกับนักศึกษาที่จะออกฝึกสอน

3) ควรจัดเอกสารการสัมมนา ซึ่งรวบรวมปัญหา การแก้ไขและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากนักศึกษาและอาจารย์ ทั้งนี้เพื่อเก็บไว้ให้นักศึกษารุ่นต่อไปได้ศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงจัดประสบการณ์วิชาชีพต่อไป

4) อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาคควรร่วมกันจัดนิทรรศการการฝึกสอน และจัดประกวด - สื่อการสอนของแต่ละหน่วยฝึกสอน

5) ควรจัดให้นักศึกษาที่ฝึกสอนดีเด่นเป็นผู้เลี้ยง และเป็นวิทยากรแนะนำการวางตัว และการเตรียมตัวเพื่อการฝึกสอนแก่เพื่อนนักศึกษาที่จะออกฝึกสอนรุ่นต่อไป

6) ควรจัดให้นักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการฝึกสอน ได้เล่าประสบการณ์ให้แก่เพื่อนร่วมรุ่นและรุ่นที่จะออกฝึกสอนต่อไปฟัง และสาธิตการสอนให้ชมด้วย

7) การจัดสัมมนาหลังฝึกสอน วิทยาลัยควรเชิญครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง-จากโรงเรียนฝึกสอน อาจารย์ผู้สอนวิธีสอน อาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษา และอาจารย์นิเทศก์ เข้าร่วมรับฟังปัญหาการฝึกสอนของนักศึกษาคด้วย พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการแก้ไขและข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์แก่นักศึกษา

8) วิทยาลัยควรให้โอกาสนักศึกษาที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการฝึกสอนได้ทำการสอนแก่ตัวอีกครั้ง

นอกจากนี้อาจารย์บางท่านยังได้เสนอแนะว่าวิทยาลัยควรจัดให้นักศึกษาวិชาเอก บรรณารักษ์ เอกพลานามัย ออกฝึกงานนอกวิทยาลัยแทนการฝึกสอน หรือไม่ก็ให้ฝึกสอนวิชาโท แทนวิชาเอก

ส่วนนักศึกษาก็ได้เสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้ว่าวิทยาลัยครูควรวิจัยผลการฝึกสอนว่า
โดยผลดีมากน้อยเพียงใด ตลอดจนประเมินผลการทำงานของอาจารย์ในเทศกด้วย และ
วิทยาลัยควรตั้งชมรมฝึกสอนหรือชมรมวิชาชีพครู เพื่อช่วยเหลือนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่า
ที่เป็นครูประจำการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. เกี่ยวกับอาจารย์

จากผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 96 คน ส่วน
ใหญ่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ด้านการสอนอยู่
ในวง 6-10 ปี เคยได้รับการศึกษาหรือการอบรมเกี่ยวกับการนี้เทศการฝึกสอนมาแล้ว
และอาจารย์ที่ทำหน้าที่ทั้งนี้เทศการฝึกสอน และสอนวิธีสอนควยนั้นมีจำนวนมากที่สุด แต่ไม่
มีส่วนเกี่ยวข้องของในการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติ แสดงให้เห็นว่าอาจารย์วิทยาลัย
ครูมีความเหมาะสมทั้งในด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์ ซึ่งคุณสมบัติต่าง ๆ เหล่านี้จะ
เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้แก่ นักศึกษาครูอย่างยิง
ดังคำกล่าวของโรเบิร์ต คัมเบิลยู ริชชี (Robert W. Richey) ¹ ว่า เมื่อครูอาจารย์
มีคุณสมบัติที่เหมาะสม กล่าวคือ มีความรู้ดีในวิชาการ มีความรู้ในตัวผู้เรียน มีความรู้และ
มีประสบการณ์ในกระบวนการสอน อุปกรณ์และสภาพการต่าง ๆ ย่อมหวังได้ว่านักศึกษาที่
จะเป็นครูต่อไปในอนาคตนั้น จะเป็นทั้งครูดีและมีความรู้ดี ¹ ซึ่งตรงกับความมุ่งหวังที่สภา
การฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครูได้ตั้งไว้ใน พ.ศ. 2519² ทั้งนี้เพราะครูอาจารย์เป็นองค์

¹ Robert W. Richey, Planing for Teaching (New York: McGraw - Hill
Book Co., 1958); pp. 52-55.

² กรมการฝึกหัดครู, หลักสูตรการฝึกหัดครู สภาการฝึกหัดครู ฉบับพุทธศักราช
2519, หน้า 1-2.

ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้¹ คือครูเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดคุณธรรม และเกิดพัฒนาการโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน แต่การที่อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดประสบการณ์วิชาชีพนั้น ถ้าพิจารณาถึงสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครูจะพบว่า ก่อนฝึกสอน การจัดประสบการณ์จะแทรกอยู่ในวิชาการศึกษาพื้นฐาน และวิธีสอน ซึ่งจะถูกจัดเตรียมให้นักศึกษาอย่างไร นั้น แล้วแต่ดุลยพินิจของอาจารย์เจ้าของวิชา ไม่มี การวางแผนเตรียมนักศึกษาด้วยกัน ส่วนการจัดประสบการณ์ระหว่างฝึกสอนนั้น วิทยาลัยครูต่าง ๆ จะมอบให้อาจารย์ฝ่ายฝึกสอนเป็นผู้จัดวางแผนงานและดำเนินการ อาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษาพื้นฐาน อาจารย์ผู้สอนวิธีสอน อาจารย์นิเทศ และอาจารย์อื่น ๆ ไม่มีส่วนรู้เห็นหรือมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติให้แก่นักศึกษาเลย เพียงแต่เป็นผู้รับนโยบายของบุคคลกลุ่มหนึ่งในวิทยาลัยครู ไปปฏิบัติเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เป็นต้นว่าการไม่เข้าใจในนโยบายอย่างถ่องแท้ ไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ ได้ ความคิดเห็นไม่ตรงกัน และอื่น ๆ ผลสุดท้ายจะก่อให้เกิดผลเสียต่อการผลิต "ครู" กล่าวคือ นักศึกษาที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยครูไม่มีความรู้ความสามารถตามที่สภาการศึกษาภาคภูมิใจหวังไว้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิทยาลัยครูทุกแห่งน่าจะจัดให้มีการระดมความคิดจากอาจารย์ทุกฝ่าย เพื่อให้โครงสร้างของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติให้แก่ศึกษาเป็นไปในแนวทางอันเดียวกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติอีกด้วย เพราะเมื่ออาจารย์ทุกฝ่ายได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำแล้ว ก็จะร่วมกันรับผิดชอบ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจกันและความเข้าใจอันนี้เองจะนำไปสู่การปฏิบัติการที่ถูกต้องและได้ผลดี ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ ดไวท์ เค. เคอร์ติส (Dwight K. Curtis) ที่กล่าวว่า งานฝึกหัดครูมิใช่เป็นงานของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายของวิทยาลัยครู²

¹ พรพนี สาคกริก, "ข้อคิดในเรื่องการสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมปลาย," วารสารครูศาสตร์ 1 (ม.ย. - ก.ย. 2514): 73.

² Dwight K. Curtis, et al., Achieving Quality in Off-campus Professional Laboratory Experiences, (Iowa: Iowa Teacher College Press 1968), pp. 29-31.

2. เกี่ยวกับนักศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงตอบแบบสอบถามครั้งนี้จำนวน 300 คน ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครูก่อนออกฝึกสอนเลย ซึ่งตรงกับการวิจัยของ สุจริต เพียรชอบ ที่พบว่า อาจารย์และนิสิตส่วนใหญ่ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครู แมว่าจะเห็นความสำคัญและต้องการมีส่วนร่วมในการจัดโปรแกรมดังกล่าวก็ตาม¹ ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า คณาจารย์ผู้จัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครูยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัดประสบการณ์วิชาชีพอย่างถ่องแท้ จึงมิได้ให้อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัด และถึงแม้ว่าอาจารย์ผู้จัดโปรแกรมจะเข้าใจจุดมุ่งหมายดีก็ตาม แต่อาจารย์ผู้สอนซึ่งทำหน้าที่สอนและนักศึกษาผู้เรียนยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายอย่างแจ่มชัดก็อาจเป็นสาเหตุที่ไม่เข้าใจในการจัดโปรแกรม ตลอดจนการเรียนการสอนตามโปรแกรมได้ ดังนั้นการปฏิบัติจึงอาจไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้จัดโปรแกรมต้องการ ผลที่เกิดขึ้นก็คือ สถาบันฝึกหัดครูไม่สามารถผลิตครูที่มีคุณภาพตามที่กรมการฝึกหัดครูต้องการ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติก่อนออกฝึกสอนสมควรจะให้นักศึกษาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดโปรแกรมด้วย เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ซึ่งอาจารย์ผู้จัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพสามารถทราบความต้องการของนักศึกษาได้ด้วยการออกแบบสอบถาม

3. เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติก่อนออกฝึกสอน

3.1 จากผลการวิจัยพบว่า การเตรียมครูช่วยการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติก่อนการฝึกสอนให้แก่ศึกษานั้น วิทยาลัยครูได้จัดให้แก่ศึกษามากในเรื่องการ

¹ Sucharit Pienchob, "A Proposed Program of Pre-Student Teaching Professional Laboratory Experiences for Secondary Education Student in the Faculty of Education, Chulalongkorn University," pp. 165-172.

สอดคล้องประสบการณ์วิชาชีพครูในชั่วโมงเรียนวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา การให้นักศึกษาได้คุ้นเคยกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ การให้ทดลองสอนเพื่อนในชั้นเรียนเดียวกัน และการให้ศึกษาหลักสูตรและประมวลการสอน ส่วนการให้นักศึกษารวบรวมเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่จะสอนไว้เป็นสัดส่วนเพื่อใช้ประกอบการฝึกสอน ตลอดจนการแนะนำให้รู้จักแหล่งความรู้และแหล่งสื่อการสอน จัดให้พอเหมาะนั้น แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูตระหนักในกระบวนการผลิตครูว่า การเรียนรู้ทางทฤษฎีอย่างเดียวยังไม่พอเพียง ต้องให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติอีกด้วย สำหรับการสอดคล้องประสบการณ์วิชาชีพครูในชั่วโมงเรียนต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษานั้น นอกจากจะเป็นการให้ความรู้ในวิชาชีพครูแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครูให้แก่นักศึกษาอีกด้วย ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเกิดความรัก ความนิยมและความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนต่อไป

ส่วนการให้นักศึกษารวบรวมเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่จะต้องสอนไว้เป็นสัดส่วนเพื่อใช้ประกอบการฝึกสอน ตลอดจนแนะนำให้ศึกษาได้รู้จักแหล่งความรู้ และแหล่งสื่อการสอน อาทิเช่น ห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ สำนักข่าวสารต่างประเทศ สถานีวิทยุและศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นต้น ผลการวิจัยปรากฏว่ามีการจัดให้พอเหมาะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทั้งอาจารย์และนักศึกษายังไม่เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาก่อนออกฝึกสอนจะยังไม่เห็นความจำเป็นของการรวบรวมหนังสือ เอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนสื่อการสอนที่จะใช้ประกอบการสอน จนกว่าจะได้ออกไปหาประสบการณ์ตรงจากการฝึกสอน จึงจะเห็นความสำคัญและความจำเป็น อีกประการหนึ่ง การที่จะรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวได้นั้น หมายถึงต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายด้วย ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ดี จึงไม่อาจอำนวยความสะดวกให้นักศึกษามีทุกสิ่งที่ต้องการเป็นของตนเองได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ยังเห็นว่า การรวบรวมหนังสือ เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาที่จะออกฝึกสอนได้มีไว้เป็นสัดส่วนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอนต่อไป และวิธีการที่จะได้หนังสือ เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจน

¹ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, รายงานผลการสำรวจรายละเอียดบางประการของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปี พ.ศ. 2514, (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายโครงการและวิจัย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2515), หน้า 34.

จนวัสดุอุปกรณ์นั้น ไม่จำเป็นต้องใช้เงินทองมากมาย ไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณของ วิทยาลัยเสมอไป อีกทั้งไม่จำเป็นต้องเป็นของใหม่ทุกอย่าง อาจารย์ผู้สอนอาจจะให้นัก ศึกษาช่วยกันหาบริจาคจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ เป็นต้นว่า จากคณาจารย์ในวิทยาลัย จากเพื่อนนักศึกษา จากเอกชน จากห้างร้านต่าง ๆ จากหน่วยราชการที่ผลิตเอกสารและสิ่ง คีพิมพ์ จากสำนักข่าวสารต่างประเทศ และสถานทูต ด้วยวิธีการเช่นนี้จะช่วยให้ได้หนังสือ เอกสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการฝึกสอนมากขึ้น และเพื่อเป็นประโยชน์ แก่นักศึกษาส่วนใหญ่ วิทยาลัยควรรวบรวมหนังสือและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ไว้ในห้องศูนย์วัสดุ อุปกรณ์หรือสำนักงานประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อนักศึกษาทุกคนจะได้มาศึกษาคนควาด้วยตนเอง ได้สะดวก อนึ่ง อาจารย์และนักศึกษาคควรจะร่วมกันทำบัญชีรายชื่อแหล่งที่ให้ความรู้ แหล่ง ให้เอกสารและสิ่งตีพิมพ์ ตลอดจนแหล่งที่ให้เปล่าหรือให้ยืมสื่อการสอน แล้วติดประกาศไว้ที่ ห้องสมุด ห้องศูนย์วัสดุอุปกรณ์ และห้องสำนักงานประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่ อาจารย์ นักศึกษาที่จะออกฝึกสอน และนักศึกษาทั่วไปด้วย

ส่วนการกำหนดให้ ศึกษารายการวิทยุโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐจัก วิชาใช้ และการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติให้นักศึกษาช่วยการให้ศึกษาจากภาพยนตร์ แสดงสภาพชั้นเรียนและการเรียนการสอน จากเทปบันทึกเสียงและเทปบันทึกภาพแสดงการ เรียนการสอนในชั้นเรียนที่นักศึกษาฝึกสอนรุ่นก่อน ๆ เป็นผู้สอนนั้น อาจารย์กล่าวว่าวิทยาลัย จัดให้น้อย แต่นักศึกษามีความเห็นที่ไม่ได้จัดให้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุจริต เพ็ชรชอบ ที่พบว่า คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดประสบการณ์เหล่านี้ให้แก่ นิสิตน้อยมากและ นิสิตต้องการให้คณะจัดให้แก่ตนมากที่สุด¹ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ถ้าสถาบัน ฝึกหัดครูจัดประสบการณ์เหล่านี้ให้แก่ักศึกษาอย่างเพียงพอแล้ว จะทำให้นักศึกษาเข้าใจ สภาพการเรียนการสอนได้มากขึ้น ไม่น้อยไปกว่าการไปสังเกตการเรียนการสอนเลย

¹ Sucharit Pienchob, "A Proposed Program of Pre-Student Teaching Professional Laboratory Experiences for Secondary Education Student in the Faculty of Education, Chulalongkorn University," p. 235.

และบางครั้งอาจใช้แทนกันไ้ด้วย ในกรณีที่ไม้อาจจะไปสังเกตการสอน ของครู และ พฤติกรรมการเรียนของ เด็กด้วยตนเองบ่อยครั้ง แต่หมายความว่าจะต้องมีภาพยนตร์และเทป บันทึกภาพเกี่ยวกับผู้สอนผู้เรียนในสถานที่ต่าง ๆ กันหลายแห่ง และอาจารย์ผู้สอนควรจะอธิบายและระบุดังที่จะให้นักศึกษาคอยสังเกตรด้วย ทางที่ค้นวิทยาลัยควรวินิจฉัยให้นักศึกษาได้ศึกษาจากภาพยนตร์ เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียงก่อนและวิพากษ์วิจารณ์ด้วยเหตุผล แล้วจึงให้ไปสังเกตการสอนจริงจะดีมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาจากเทปบันทึกภาพจาก เทปบันทึกเสียงจะทำให้ นักศึกษาหายกังวลใจในเรื่องการฝึกสอน เพราะได้เห็นภาพเพื่อน นักศึกษาฝึกสอนรุ่นก่อน ๆ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์พอ ๆ กับคนเป็นผู้สอนและเป็นผู้เผชิญปัญหาแทนที่จะเป็นอาจารย์หรือครูประจำการซึ่งมีความชำนาญในการสอนเพราะมีประสบการณ์มาก

3.2 จากผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติที่จัดให้แก่ นักศึกษาในระหว่างไปสังเกตการสอนก่อนออกฝึกสอนอยู่ในเกณฑ์จัดให้น้อยทั้งสิ้น เช่นการ ให้นักศึกษาได้มีโอกาสไปสังเกตนักเรียนและการสอนของครูในระดับชั้นต่าง ๆ จากโรง เรียนสาธิตหรือโรงเรียนใกล้เคียง การให้นักศึกษาไปสังเกตกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการให้ศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล เป็นต้น และบางอย่างก็ไม่ได้จัดให้นักศึกษาเลย เป็นต้นว่า การให้นักศึกษามีโอกาสสังเกตกิจกรรมโฮมรูม การให้นักศึกษามีส่วนช่วยในการจัดกิจกรรม โฮมรูมในโรงเรียนที่ตนไปสังเกตการสอน การได้ช่วยครูเตรียมสื่อการสอน และการช่วย สอนเป็นบางครั้งบ้างคราวขณะไปสังเกตการสอน แสดงให้เห็นว่า วิทยาลัยครูได้จัดให้ นักศึกษาได้ออกไปสังเกตโรงเรียนและการเรียนการสอน แต่่น้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ วิทยาลัยครูบางแห่งไม่มีโรงเรียนสาธิตและไม่มีโรงเรียนใกล้เคียงวิทยาลัยที่จะเป็นแหล่ง ให้นักศึกษาไปสังเกตการเรียนการสอนได้ หรือมีโรงเรียนสาธิตและมีโรงเรียนใกล้เคียง แต่ให้เวลาน้อยสำหรับการสังเกตและจำนวนครั้งที่ให้ไปหรือพาไปสังเกตก็น้อยด้วย ประ กอบกับคงจะไม่ได้ประชุมตกลงกับโรงเรียนเหล่านั้นให้แน่นอนว่า วิทยาลัยต้องการให้นัก ศึกษาได้มาสังเกตและฝึกปฏิบัติอะไรบ้าง และคงไม่ได้ระบุแนวทางให้นักศึกษาได้ทราบอย่าง ชัดเจนว่า วิทยาลัยต้องการให้นักศึกษาสังเกตอะไรบ้าง และปฏิบัติอย่างไรขณะไปสังเกต การสอน

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การให้นักศึกษาได้ไปสังเกตมากครั้งและการระบุสิ่งที่จะต้องสังเกตจะเป็นการในแนวทางแก่นักศึกษาในการสังเกตโรงเรียนและสภาพการเรียนการสอน คือ จะช่วยให้นักศึกษามีเป้าหมายในการไปสังเกต และสามารถเรียนรู้จากสิ่งที่สังเกตได้เร็วขึ้น เป็นการช่วยประหยัดเวลาในการสังเกต จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการจัดให้มากในด้านการจัดหัวข้อหรือการกำหนดสิ่งที่นักศึกษาจะต้องสังเกตและต้องฝึกปฏิบัติขณะไปสังเกตการเรียนการสอน เพราะการไปสังเกตงานโรงเรียนและช่วยครูปฏิบัติงานจะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้บทบาทของครูและงานของครู ได้คุ้นเคยกับสภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนก่อนออกฝึกสอน นอกจากนี้สิ่งที่ได้จากการสังเกต ยังเป็นเครื่องช่วยประกอบการตัดสินใจของนักศึกษาได้ด้วยว่า เมื่อคนตมมือฝึกสอนควรจะเริ่มสอนอย่างไร จะใช้วิธีสอนแบบใดจึงจะเหมาะสมและได้ผลดีในการสอนมากที่สุด นับว่าการให้นักศึกษาได้สังเกตการเรียนการสอนมากครั้ง การระบุสิ่งที่จะต้องสังเกตและการช่วยครูทำงานเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ศึกษาก่อนออกฝึกสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งเรื่องนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ จรุงทัศน์ พุกกะมาน¹ สุภาพ วาดเขียน² ออตโต เจ. ชิปลลา (Otto J. Shipla)³ และยังตรงกับความต้องการของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งปรากฏในการวิจัยของ สุจริต เพียรชอบ⁴ กล่าวคือ ควรกำหนดให้นักศึกษาได้ไปสังเกต

¹Charoontasana Bukhamana, Handbook for Student Teaching... pp. 15-16.

²สุภาพ วาดเขียน, ท่าอย่างโรนิตักศึกษาคูจึงจะสอนได้ดี, หน้า 8-9.

³ออตโต เจ. ชิปลลา, "บทบาทของนักเรียนฝึกสอน," หน้า 11-12.

⁴Sucharit Pienchop, "A Proposed Program of Pre-Student Teaching Professional Laboratory Experiences for Secondary Education Students in the Faculty of Education," p. 236.

การเขียนการสอนและมีส่วนร่วมในการสอน ณ โรงเรียนแห่งใดแห่งหนึ่งก่อนถึงแหลมผัก
 สอน โดยการไปสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน สังเกตเทคนิคการสอนและวิธีสอน ตลอดจน
 เทคนิคการควบคุมชั้นและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของครู นักศึกษาต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบเด็ก
 ช่วยครูทำงาน เช่น ช่วยเตรียมสื่อการสอน ช่วยสอน ช่วยดูแลเด็กขณะทำงาน ช่วยคุมสอบ
 ตลอดจนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียนและโรงเรียนด้วย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักศึกษา
 มีความพร้อมและมีความมั่นใจในการเตรียมตัวฝึกสอน และจะช่วยให้เป็นครูที่ดีได้ในอนาคต

3.3 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์วิชาชีพครูที่นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติ
 กอนอกฝึกสอนพบว่า ได้มีการจัดให้มากในด้านการศึกษาทักษะต่าง ๆ ในการสอนด้วยการ
 สอนแบบจุดภาค การฝึกทำสื่อการสอน การฝึกเลือกใช้สื่อการสอนให้สัมพันธ์กับวิธีสอนและ
 เนื้อหาที่จะสอน การฝึกทำบันทึกการสอน ตลอดจนการฝึกสร้างข้อทดสอบซึ่งล้วนเป็นสิ่งจำ
 เป็นมากสำหรับนักศึกษากอนอกฝึกสอน แสดงให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนและผู้จัดโปรแกรม
 ประสบการณ์วิชาชีพได้เห็นความสำคัญของการฝึกปฏิบัติกอนอกฝึกสอน เพราะการฝึกปฏิบัติ
 มากทำให้เกิดทักษะ เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดแรงกระตุ้นที่จะทดสอบปฏิบัติให้ดี
 ยิ่ง ๆ ขึ้นอีก ดังนั้นการฝึกปฏิบัติมาก จึงเท่ากับเป็นการเตรียมความพร้อมและเสริมความ
 มั่นใจให้แก่ นักศึกษาครูที่ฝึกสอนนั่นเอง

ส่วนการฝึกร้องเพลง ขับทำนองเสนาะ รำไทย กิจกรรมเข้าจังหวะ และการ
 เล่นเกมต่าง ๆ ของเด็ก ตลอดจนการฝึกใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยต่าง ๆ นักศึกษามีโอกาส
 ฝึกปฏิบัติบ่อย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิทยาลัยครูควรจัดให้มาก เพราะการได้ฝึกปฏิบัติมาก
 จะทำให้นักศึกษามีความคล่องตัวในการสอนมากขึ้น อนึ่งในการฝึกสอน ถ้านักศึกษาครูได้
 จัดกิจกรรมให้มีการร้องเพลง ขับทำนองเสนาะ รำไทย กิจกรรมเข้าจังหวะ หรือเล่นเกมส
 ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน ก็จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียน สนุกสนาน และกระตือ
 รือร้อนที่จะเรียนมากขึ้น และเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้เด็กเห็นความสามารถของครูฝึกสอนและ
 อยากรจะเรียนกับครูคนนั้น ส่วนการฝึกใช้สื่อการสอน จะช่วยให้ผู้ที่จะออกไปเป็นครูมีทักษะ
 มีประสบการณ์ และอยากทดสอบใช้เมื่อออกฝึกสอนหรือเมื่อออกไปเป็นครูจริง ๆ ทั้งยังเป็น
 การส่งเสริมให้นักศึกษา เห็นคุณค่าของการใช้สื่อการสอนอีกทางหนึ่งด้วย ผู้วิจัยจึงมีความเห็น
 ว่า สมควรอย่างยิ่งที่วิทยาลัยครูจะจัดเวลาให้มีการฝึกใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยให้มาก ๆ

ก่อนออกฝึกสอน ซึ่งอาจจะใช้เวลาตอนเย็นของวันธรรมดา หรือวันเสาร์สักครึ่งวันก็ได้

3.4 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการแนะนำให้นักศึกษาเตรียมตัวก่อนออกฝึกสอนพบว่า ได้มีการจัดใ้หมากเฉพาะในเรื่องการปฐมนิเทศนักศึกษาออกฝึกสอน เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกสอน และการปฏิบัติตนในระหว่างออกฝึกสอน แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้เป็นอย่างดี เพราะการปฐมนิเทศนักศึกษาออกฝึกสอนนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมทั้งหลายให้แก่นักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเกิดความมั่นใจ และพร้อมที่จะออกไปฝึกสอนได้

ส่วนการเชิญวิทยากรในชุมชนมาบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่นักศึกษาจะออกไปฝึกสอน มีการจัดใ้หน้อย และการให้นักศึกษาฝึกสอนรุ่นก่อนเป็นผู้เลี้ยงของนักศึกษาที่จะออกไปฝึกสอนนั้น ปรากฏว่าวิทยาลัยไม่ได้จัดใ้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเชิญวิทยากรในชุมชนมาบรรยายให้ความรู้แก่ชุมชนเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่วิทยาลัยครูควรจัดใ้หมาก เพราะจะช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจสภาพของชุมชนและโรงเรียนที่ตนออกไปฝึกสอนล่วงหน้า นักศึกษาจะได้เตรียมตัวเตรียมใจที่จะยอมรับว่าตนจะต้องไปอยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไร อีกประการหนึ่งการใ้ นักศึกษาที่ออกฝึกสอนแล้วได้เป็นผู้เลี้ยงแก่นักศึกษาที่จะออกฝึกสอน เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาที่ฝึกสอนแล้วได้ใช้ประสบการณ์ที่ตนได้รับมาให้เป็นประโยชน์ และเป็นการกระตุ้นใ้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการสอนเพิ่มเติมโดยอ้อมเพื่อเตรียมตัวตอบปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอนแก่เพื่อนนักศึกษา สำหรับนักศึกษาที่จะออกฝึกสอนก็จะรู้สึกสบายใจ และกล้าซักถามถึงเรื่องเกี่ยวกับการฝึกสอนเต็มที่ เพราะเป็นเพื่อนนักศึกษาคอยกัน และใ้รู้สึกมั่นใจในการออกฝึกสอนเพิ่มขึ้น เนื่องจากใ้รับความรู้และรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากเพื่อนผู้ใ้เคยออกฝึกสอนมาแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ออตโต เจ ชิปลลา (Otto J. Shipila) ในบทความเรื่อง "บทบาทของนักเรียนฝึกสอน" ว่า การใ้ นักศึกษาฝึกสอนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่พบปะกัน จะใ้ใ้ทั้งสองใ้รับความรู้ใ้แลกเปลี่ยนความ

1

ออตโต เจ ชิปลลา, "บทบาทของนักเรียนฝึกสอน," หน้า 13.

คิดเห็นซึ่งกันและกัน และยังช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนรุ่นใหม่คลายความกังวลใจด้วยเพราะ ได้ทราบปัญหาต่าง ๆ ล่วงหน้าจากนักศึกษาฝึกสอนรุ่นก่อน

4. เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติในระหว่างฝึกสอน

4.1 จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาได้มีการเตรียมตัวมากในสัปดาห์แรก ของการฝึกสอน ด้วยการวางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการสังเกตการสอน ของครูประจำการหรือครูพี่เลี้ยง แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการ เตรียมตัวเป็นครูของนักศึกษาเป็นอย่างดี การวางแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในสัปดาห์แรกนั้น จะช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีเวลาเตรียมหนังสือ เอกสาร และอุปกรณ์ ต่าง ๆ ไว้ประกอบการสอน และจะเป็นช่วงเวลาที่นักศึกษาจะได้ฝึกทำโครงการสอน บันทึก การสอน และเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ด้วย และเพื่อยังประโยชน์แก่นักศึกษา อย่างแท้จริง ควรมีอาจารย์ในเทศกหนึ่งท่าน ประจำอยู่ ณ โรงเรียนฝึกสอนตลอดสัปดาห์แรก เพื่อคอยให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษาคอย เพราะในระบะนั้นนักศึกษายังไม่รู้จักใครมากนัก และเพิ่งออกฝึกสอนใหม่ ๆ ย่อมมีความกังวลใจในการเตรียมการสอน และการวางตัวอยู่มาก ถ้ามีอาจารย์ในเทศกคอยให้ความช่วยเหลือก็จะรู้สึกอบอุ่นใจ มีกำลังใจและสามารถเตรียมการ สอนได้ดี

ส่วนการที่นักศึกษาได้สังเกตการสอนของครูประจำการหรือครูพี่เลี้ยง จะช่วยให้ เกิดการเรียนรู้วิธีสอน เทคนิคการสอน กระบวนการเรียนการสอน เรียนรู้พฤติกรรมของครู และนักเรียน การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การควบคุมชั้น การแก้ปัญหาและอื่น ๆ อัน จะช่วยให้ นักศึกษาเกิดแนวความคิดในการสอน การปรับตัว และการวางตัวในฐานะครูต่อไป อย่างไรก็ตามผู้วิจัย เห็นว่า การให้นักศึกษาคูได้สังเกตการเรียนการสอนเพียงสัปดาห์แรก สัปดาห์เดียวก่อนลงมือฝึกสอนจริงนั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอ ซึ่ง ฟลอเรนซ์ บี สเตรทเมเยอร์ และมาร์กาเรต ลินเซย์ (Florence B. Stratemeyer and Margaret Lindsey) ก็มีความเห็นเช่นนั้นโดยกล่าวว่า การให้นักศึกษาฝึกสอนได้สังเกตพฤติกรรมของครูพี่เลี้ยง เพียง 1-2 สัปดาห์แรก แล้วให้นักศึกษารับผิดชอบงานทั้งหมด โดยหวังว่าจะให้ทำงานได้ดี อย่างสมบูรณ์นั้นเป็นการไม่ถูกต้อง ควรให้นักศึกษาฝึกสอนได้สังเกตทุก ๆ สัปดาห์ ที่ผ่านไป

เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจในพฤติกรรมต่าง ๆ และสาเหตุของพฤติกรรมนั้นด้วย¹

4.2 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูที่นักศึกษา
มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงในระหว่างฝึกสอน พบว่านักศึกษารุ่นใหญ่ได้มีประสบการณ์ในการ
เป็นครูประจำชั้นอย่างเต็มภาคภูมิ ได้ทำสมุดประจำชั้นและเป็นระเบียบเรียบร้อย
งานและคะแนนงาน ออกข้อสอบ คัดลอก จดนิเทศการและย้ายนี้เทศประจำห้องเรียน
เป็นครูเวรและควบคุมการเข้าแถว ตลอดจนช่วยนักเรียนเป็นรายบุคคลในด้านการทำงาน
เพิ่มเติมเพื่อเรียนให้ทันเพื่อน แสดงว่าวิทยาลัยครูและโรงเรียนฝึกสอนทั้งหลายได้เห็น
ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิชาวิชาชีพภาคปฏิบัติในระหว่างฝึกสอน
เป็นอย่างยิ่ง เพราะการให้นักศึกษาได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติวิชาชีพจริงเกี่ยวกับหน้าที่ครู
ประจำชั้นในระหว่างฝึกสอน จะทำให้นักศึกษาเข้าใจสภาพและหน้าที่ของ "ครู" คียิ่งขึ้น
เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะรู้จักรับผิดชอบการทำงาน รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ และรู้จักปรับตัว
ได้ดี อันเป็นการให้นักศึกษาได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติวิชาชีพจริง ยังเป็นการทดสอบว่าตนมี
ความสนใจ มีความสามารถ และมีความถนัดในอาชีพครูจริงหรือไม่ จะได้เป็นเครื่องช่วย
ในการตัดสินใจเลือกอาชีพ

อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีประสบการณ์วิชาชีพทางประการ
ที่นักศึกษามีโอกาสปฏิบัติจริงน้อย เป็นต้นว่า การจัดกิจกรรมโฮมรูม การสร้างสังคมมีติ
การช่วยบริการห้องสมุด และการช่วยสอนพิเศษกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อนหลังเวลาเลิก
เรียนแล้ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่า วิทยาลัยครูและโรงเรียนฝึกสอนควรจะได้ร่วมมือ
กันจัดให้มาก เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้ตระหนักและเข้าใจบทบาทหน้าที่ทุกด้านของครูอย่าง
ลึกซึ้ง และนับว่าเป็นการเตรียมครูที่ดียิ่ง

¹ Florence B. Stratemeyer and Margaret Linsey, Working With Student Teacher (N.Y.: Bureau of Teachers College, Columbia University 1958), p. 179.

4.3 จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนในระหว่างฝึกสอนอยู่ในเกณฑ์น้อย เช่นการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของชั้นเรียนที่ตนเองสอน การมีส่วนร่วมในการช่วยจัดนิทรรศการทางวิชาการ การช่วยจัดฉายภาพยนตร์ สไลด์ และฟิล์มสตริป การช่วยจัดแข่งขันกีฬา การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาคมครูและบุคลากร และการมีส่วนร่วมในงานบริการชุมชนของโรงเรียน เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูไม่ได้เน้นถึงความสำคัญในการที่นักศึกษาควรจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในโรงเรียนมากเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะวิทยาลัยครูไม่ได้ชี้แจงหรือช่องทางโรงเรียนฝึกสอนในการจัดให้นักศึกษาได้ฝึกทำงานในฐานะครู เช่นเดียวกับครูประจำการของโรงเรียน ทางโรงเรียนจึงไม่กล้าจัดให้เพราะจะดูเป็นการให้นักศึกษาทำงานมากเกินไป หรืออาจจะเป็นเพราะว่าในช่วงที่นักศึกษาไปฝึกสอนไม่ใช่ช่วงเวลาที่ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่า การที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น จะช่วยให้นักศึกษามองเห็นภาพพจน์ของชีวิตครูที่แท้จริง ทั้งยังเป็นการฝึกให้รู้จักวิธีทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เรียนรู้และได้แนวความคิดในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ในวิชาชีพครูแก่นักศึกษาอีกด้วย ดังนั้นทางวิทยาลัยครูควรขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนฝึกสอนในการที่จะให้นักศึกษาฝึกสอนได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างจริงจัง เพื่อให้นักศึกษาจะได้มีโอกาสปฏิบัติงานและได้มีบทบาทต่าง ๆ ที่ครูพึงปฏิบัติ และบทบาทของครูที่มีประสิทธิภาพตามที่บุคคลอื่นคาดหวังไว้ ทางหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่า จะจัดทำได้เพื่อการนี้ก็คือ ระบุคะแนนไว้ในใบประเมินผลอย่างชัดเจนว่า มีคะแนนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียนด้านใดบ้าง จริงอยู่แม้ว่าการใช้คะแนนเป็นสิ่งจูงใจที่บางครั้งก็เกิดผลเสีย แต่เราก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการที่ระบุคะแนนที่นักศึกษาจะได้ นั้น จะไม่ช่วยให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจังในหมู่นักศึกษาฝึกสอน

4.4 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการปรึกษาหารืออาจารย์นิเทศก์ พบว่า มีการจัดใหม่โดยเฉพาะในด้านให้นักศึกษาได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์ประจำวิชา หรืออาจารย์นิเทศก์ทั่วไปเป็นประจำเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศการฝึกสอนว่าจะช่วยให้นักศึกษาได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองในการสอนให้ดีขึ้น สำหรับการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาฝึกสอนทุกสัปดาห์ หรือการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์ ครูประจำการ หรือครูพี่เลี้ยง และนักศึกษาฝึกสอนอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อปรับปรุงการฝึกสอนของนักศึกษาให้ดีขึ้น

และหรือการให้โอกาสนักศึกษาปรึกษาปัญหาที่อาจารย์นิเทศก์ ๗ สำนักงานประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครูของตนนั้น อาจารย์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจัดดีมาก แต่นักศึกษามีความเห็นว่าเป็นน้อย แสดงให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจยังไม่ถูกต้องตรงกันนักในด้านการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติในระหว่างฝึกสอน กล่าวคือ บางอย่างทางฝ่ายอาจารย์อาจจัดสอดคล้องแต่แรกให้แล้ว แต่นักศึกษาอาจไม่ทราบ เป็นต้นว่า อาจารย์ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคลทุกครั้งที่ไปนิเทศการฝึกสอน แต่ไม่ได้ประชุมนักศึกษาทั้งสายวิชาหรือทั้งหน่วยฝึกสอน หรือในกรณีที่จัดให้มหาวิทยาลัยประจำอยู่ ๗ สำนักงานประสบการณ์วิชาชีพแก่นักศึกษาไม่ทราบ จึงไม่ได้ใช้บริการนี้ก็ว่าได้ อีกประการหนึ่งอาจเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์หรือการสื่อสารให้นักศึกษาทราบทำได้ไม่ทั่วถึง ดังนั้นทางวิทยาลัยครูจะได้มีหน่วยประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประสบการณ์วิชาชีพไว้โดยเฉพาะ เพราะลำพังเลขาธุการและประธานดำเนินงานการฝึกสอนเท่านั้นจะไม่สามารถสื่อสารให้นักศึกษาทราบเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

4.5 จากผลการวิจัยพบว่า ความช่วยเหลือที่วิทยาลัยครูจัดบริการให้แก่ นักศึกษาในระหว่างฝึกสอน อาจารย์มีความเห็นว่าศูนย์วัสดุอุปกรณ์ในวิทยาลัยให้คำแนะนำในการผลิตและบริการให้ยืมใช้สื่อการสอน และภาควิชาต่าง ๆ ของวิทยาลัยให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักศึกษาฝึกสอนเป็นอย่างมาก แต่นักศึกษากลับเห็นว่าจัดให้ตนน้อย การที่คำตอบค้านกัน แสดงว่า แม้ทางวิทยาลัยจะบริการให้แก่ศึกษามากตามที่อาจารย์ตอบแล้ว แต่อาจไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษาฝึกสอน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรจัดบริการด้านต่าง ๆ ดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีกและขยายเวลาบริการให้มากขึ้น โดยวิทยาลัยอาจเลือกสะสมพวกสื่อการสอนวิชาต่าง ๆ ที่อาจารย์กำหนดให้นักศึกษาผู้เรียนวิธีสอนได้ฝึกทำไว้เป็นสมบัติของวิทยาลัย และให้นักศึกษายืมใช้ประกอบการสอน หรือให้บริการแนะนำวิธีผลิตสื่อการสอนจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น หรือจัดนิทรรศการสื่อการสอนขึ้นในระหว่างการสัมมนาฝึกสอนเพื่อเป็นแนวคิดแก่นักศึกษาที่กำลังฝึกสอนและนักศึกษาที่จะออกฝึกสอนรุ่นต่อไป อนึ่ง ควรมีอาจารย์ประจำอยู่ ๗ ศูนย์วัสดุอุปกรณ์ทั้งในและนอกเวลาราชการด้วย เพราะ นักศึกษาฝึกสอนส่วนใหญ่ต้องใช้เวลานอกเวลาสอนเท่านั้นไปขอยืมหรือไปใช้บริการแนะนำการผลิตอุปกรณ์จากวิทยาลัยซึ่งมักจะอยู่ไกลจากโรงเรียนฝึกสอนมาก

สำหรับการบริการช่วยเหลือทางด้านการแก่นักศึกษา วิทยาลัยครูควรวัด อาจารย์นิเทศก์คนเดียวคนหนึ่งรับผิดชอบงานด้านนี้โดยเฉพาะ เพื่อติดต่อขอความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ภาควิชาต่าง ๆ ในการบริการตอบปัญหาและช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักศึกษาฝึกสอน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ บรรจบ วงศ์ยัง¹ และสอดคล้องกับความคิดของ คิวท์ เค. เคอร์ติส (Dwight K. Curtis) ที่ว่าอาจารย์นิเทศก์ควรจะเป็นผู้ดำเนินการให้ภาควิชาต่าง ๆ ในวิทยาลัยครูได้ช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักศึกษาฝึกสอน ส่วนการที่ภาควิชาต่าง ๆ ได้มีส่วนช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักศึกษาฝึกสอน จะทำให้ภาควิชามีโอกาสพบทวนการปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยการตรวจสอบจากการฝึกสอนว่า วิชาความรู้ ทักษะ และทักษะต่าง ๆ ที่ได้ฝึกฝนนักศึกษาก่อนออกฝึกสอนนั้น นักศึกษาได้นำไปปฏิบัติได้ผลเป็นอย่างไร ความรู้ ทักษะ และทักษะเหล่านั้นเหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนที่แท้จริงของโรงเรียนหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไข เนื้อหาวิชาและวิธีสอนที่เหมาะสมในโอกาสต่อไป อีกประการหนึ่งจะเป็นการทำให้ภาควิชาเกิดความสำนึกรับผิดชอบในการฝึกฝนนักศึกษาครูร่วมกัน ทำให้มองเห็นได้อย่างถ่องแท้ว่าการฝึกฝนครูและงานฝึกสอนนั้น ไม่ใช่เป็นงานของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์ทุกฝ่ายในวิทยาลัยครู

ค่านิสิตพิเศษในการยืมหนังสือและเอกสารประกอบการฝึกสอนจากห้องสมุดจำนวนมากกว่าและนานกว่านักศึกษาอื่น ๆ และค่านิสิตพิเศษในการใช้บริการจากแผนกโสตทัศนศึกษาของวิทยาลัยนั้น มีการจัดให้น้อยซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ นาคยา ภัทรแสงไทย³ ผู้วิจัยมีความ

¹ บรรจบ วงศ์ยัง, "บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในวิทยาลัยครูในภาคเหนือของประเทศไทย," หน้า 130.

² Dwight K. Curtis, et.al., Achieving Quality in Off-campus Professional Laboratory Experiences, pp. 29-30.

³ นาคยา ภัทรแสงไทย, "ปัญหาการฝึกสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร," หน้า 118.

เห็นว่า ถ้านักศึกษาฝึกสอนได้รับบริการเป็นพิเศษจากห้องสมุด ก็จะเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษา
ใฝ่ค้นคว้าประกอบการสอนอย่างกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถสอนได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ สำหรับสิทธิพิเศษในการใช้บริการจากแผนกโสตทัศนศึกษาก็เป็นสิ่งที่วิทยาลัย
ควรจัดให้แก่ นักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้การจัดการและการจัดทำสื่อการสอน
เป็นไปด้วยความสะดวกนับว่าเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาให้รู้จักใช้สื่อการสอนในการเรียนการ
สอนมากขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อการฝึกสอนเป็นอย่างยิ่ง ส่วนเวลาสำหรับการให้บริการเป็น
พิเศษจากห้องสมุดและแผนกโสตทัศนศึกษานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะเป็นช่วงเวลาตั้งแต่ 12.00-
18.00 น. ในวันธรรมดา และวันเสาร์ครึ่งวันเช้า สำหรับจำนวนหนังสือและระยะเวลา
นานที่ห้องสมุดให้นักศึกษาฝึกสอนยืม อาจจะมากกว่าและนานกว่าเป็นเท่าหนึ่งของสิทธิของ
นักศึกษาปกติทั่วไป

4.6 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมคานการสัมมนาที่วิทยาลัยครูจัดให้
แก่นักศึกษาในระหว่างฝึกสอน พบว่าเฉพาะคานสัมมนานักศึกษาฝึกสอนทั้งหมดพร้อมกัน ณ
วิทยาลัยสองครั้งและในระหว่างสัมมนาใหญ่สองครั้งนั้น มีการแบ่งกลุ่มสัมมนาตามวิชาที่นัก
ศึกษาได้ทำการฝึกสอน อาจารย์เห็นว่าจัดดีมาก แต่นักศึกษากลับเห็นว่าจัดให้น้อย ส่วนการ
ให้นักศึกษาฝึกสอนหมุนเวียนกันกลับมาสัมนาน้อย ณ วิทยาลัยของตนทั้งสองสัปดาห์เพื่อปรับ
ปรุงการฝึกสอน และให้นักศึกษาฝึกสอนที่ทำการสอนได้สนใจศึกษาเพื่อนนักศึกษา
ในระหว่างสัมมนานั้น ประชากรส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่ากิจกรรมทั้งสองคานนี้จัดให้น้อย
ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดสัมมนาในระหว่างฝึกสอนเป็นสิ่งจำเป็น และควรจัดให้บ่อยครั้ง
ด้วย ซึ่งตรงกับข้อคิดเห็นของ ออตโต เจ. ชิปลลา (Otto J. Shipla) ซึ่งกล่าวว่า
ควรจัดการสัมมนาให้นักศึกษาฝึกสอนอย่างสม่ำเสมอตลอดภาคเรียนของการฝึกสอน ซึ่ง
อาจจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่โรงเรียนฝึกสอน และจัดเป็นกลุ่มใหญ่ที่โรงเรียนที่เป็นศูนย์การฝึก
สอนหรือที่วิทยาลัยครูก็ได้¹ การจัดสัมมนาในระหว่างฝึกสอนมีคุณค่ามากต่อการฝึกสอน เพราะ

¹ ออตโต เจ. ชิปลลา, "บทบาทของนักเรียนฝึกสอน," หน้า 12.

ทำให้นักศึกษาฝึกสอนได้รับความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ และหลังจากการสัมมนาแล้วยังมี
 โอกาสนำความรู้และแนวคิดใหม่ ๆ ที่ได้รับจากการสัมมนาไปใช้ปรับปรุงการสอนในชั้น
 เรียนที่ตนสอนอีกด้วย ออตโต เจ. ชิปลลา (Otto J. Shipla) ยังกล่าวอีกว่า
 "ผลการสัมมนายังส่งผลทางจิตใจให้แก่นักศึกษาฝึกสอนอีกด้วย เพราะนักศึกษาจะได้ทราบ
 ว่ามิใช่เขาเพียงคนเดียวที่มีปัญหาในการสอน แต่เพื่อน ๆ ที่ออกฝึกสอนด้วยกันต่างก็มี
 ปัญหาหรือประสบการณ์ที่น่าสนใจเช่นเดียวกัน"¹ แต่การสัมมนาจะได้ผลดีหรือไม่ ผู้วิจัยมี
 ความเห็นว่าขึ้นอยู่กับวิธีการจัดโปรแกรมในการสัมมนา ความเข้าใจตรงกันในความหมาย
 ของการสัมมนาของผู้เข้าร่วมและผู้ที่เกี่ยวข้องในการสัมมนา ตลอดจนระยะเวลาในการ
 สัมมนาด้วย ส่วน ออตโต เจ. ชิปลลา กล่าวว่า จุดประสงค์ใหญ่ในการสัมมนาระหว่าง
 ฝึกสอนควรเป็นเรื่องของ "การสอนที่ได้ผลดีที่สุดที่เราได้มา" และ "ปัญหาที่เกิดขึ้น"
 ไม่ใช่สัมมนาเพื่อการแก้ปัญหาเท่านั้นและผู้ไม่ควรรับผิดชอบในการให้มีการสัมมนาขึ้นนั้นควร
 เป็นนักศึกษา ผู้ซึ่งควรเป็นผู้ช่วยกันคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อว่านักศึกษาจะได้ไม่เพียงแต่
 มาเพื่อรับฟังวิธีการสอนเท่านั้น ส่วนอาจารย์นิเทศก์หรือผู้รับผิดชอบในการจัดการสัมมนา
 จะเป็นผู้ที่คอยช่วยสรุปและเสนอแนะข้อแก้ปัญหา และแนวคิดต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ได้ วิธี
 นี้จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ และความก้าวหน้าในการสอนของนักศึกษาฝึกสอนอย่างแท้จริง²

¹ ออตโต เจ. ชิปลลา, "กลวิธีในการนิเทศการสอน," หน้า 57-58.

² ออตโต เจ. ชิปลลา, "บทบาทของนักเรียนฝึกสอน," หน้า 12.

5. เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติในระยะหลังฝึกสอน

5.1 จากผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติที่นักศึกษาได้ปฏิบัติ หลังฝึกสอน มีการจัดให้มากเพียงคนเดียว คือ ประชุมหรือสัมมนานักศึกษาทั้งหมดหลังจาก กลับมาวิทยาลัยแล้ว ส่วนการให้นักศึกษาเขียนรายงานเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการ ฝึกสอน และการให้นักศึกษาร่วมกันสรุปปัญหาและจัดทำเอกสาร "ปัญหาการฝึกสอนและขอ เสนอแนะ" ออกเผยแพร่หลังจากได้ทำการสัมมนาแล้ว อยู่ในเกณฑ์ จัดให้น้อย สำหรับการ ให้นักศึกษาแสดงบทบาทสมมุติ หรือการสร้างสถานการณ์จำลอง โดยแต่ละหน่วยฝึกสอนคัด เลือกรายงานเด่น ๆ ของตนขึ้นมา การสัมมนาแยกกลุ่มวิชาตามที่นักศึกษาได้ทำการฝึกสอนมา และการให้นักศึกษา เสนอแนะแนวทางหรือข้อแก้ไข เกี่ยวกับการดำเนินการจัดประสบการณ์ วิชาชีพครูภาคปฏิบัติแก่วิทยาลัยนั้น อาจารย์มีความเห็นว่าจัดให้อยู่ในเกณฑ์มาก แต่นักศึกษา เห็นว่าจัดอยู่ในเกณฑ์น้อย แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าอาจารย์จะเห็นความสำคัญของการจัดประ สบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติหลังฝึกสอนและจัดให้นักศึกษามากเกือบทุกด้านก็ตาม แต่คงยังไม่ เพียงพอกับความต้องการ ของนักศึกษา ความคิดเห็นของทั้งสองฝ่ายจึงไม่สอดคล้องกัน ผู้ วิจัยมีความเห็นว่า เป็นการสมควรอย่างยิ่ง ที่วิทยาลัยครูจะได้มีการทบทวนวิธีการจัดและ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษาหลังการฝึกสอนเสียใหม่ กล่าวคือ เมื่อนักศึกษากลับจากฝึก สอนแล้ว อาจารย์ควรให้นักศึกษาได้เขียนรายงานเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึก สอนทุกคน เพื่อนักศึกษาจะทบทวนหรือไตร่ตรองถึงสิ่งที่ตนได้รับในระหว่างฝึกสอน ได้วิเคราะห์ ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ช่วยให้ผู้สามารถประเมินผลการสอนของตนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังเพื่อประโยชน์แก่วิทยาลัยในการปรับปรุงการเรียนการสอน และโปรแกรมการจัดประสบ การณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติอีกด้วย เพราะการที่ให้นักศึกษาเขียนรายงานให้นักศึกษาฝึกสอน สะดวกก็เพื่อที่จะเขียนถึงปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่ตนประสบทั้งที่เกี่ยวกับครูพี่เลี้ยง ครูใหญ่ หรืออาจารย์นิเทศก์ ซึ่งนักศึกษาคงไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสัมมนา ซึ่งอาจมี ครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง-โรงเรียนฝึกสอนมาร่วมตั้งปัญหาต่าง ๆ ด้วย อนึ่ง ในการเขียนรายงาน อาจารย์อาจกำหนดให้นักศึกษาเขียนปัญหาต่าง ๆ ที่ตนประสบมาพร้อมทั้งเสนอขอแก้ไขหรือเสนอแนะแนวทาง เกี่ยวกับการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติทั้งระยะก่อนออกฝึกสอน ระยะฝึกสอน และระยะหลังฝึกสอนด้วยยิ่งดี แล้วอาจารย์จึงเลือกปัญหาที่สำคัญ ๆ หรือที่เด่น

มาก ๆ มาให้นักศึกษาร่วมกันอภิปราย ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา หรือให้ข้อเสนอแนะในระหว่างการสัมมนาหลังฝึกสอนนั้น สำหรับการให้แต่ละหน่วยฝึกสอนคัดเลือกปัญหาเด่น ๆ ของตนขึ้นมาโดยแสดงบทบาทสมมุติหรือสร้างสถานการณ์จำลองก็เป็นทางหนึ่ง ที่ช่วยให้นักศึกษาได้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนฝึกสอนอย่างเด่นชัดและหลายรูปแบบ อันจะช่วยเพิ่มพูนแนวคิดและวิธีการในการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น

ในการสัมมนาหลังฝึกสอน ซึ่งมีนักศึกษาร่วมกันเป็นจำนวนมาก ควรจะแบ่งกลุ่มสัมมนานักศึกษาเป็นกลุ่มย่อย ตามวิชาเอก-โท (การแบ่งกลุ่มสัมมนาตามวิชาที่นักศึกษาได้ทำการฝึกสอน ควรจะเป็นการสัมมนาในระหว่างฝึกสอน) เมื่อการสัมมนากลุ่มย่อยยุติลงแล้ว จึงให้นักศึกษาร่วมกันอีกครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องที่แต่ละกลุ่มสัมมนากัน เทียบเป็นการทบทวนความรู้เป็นครั้งสุดท้ายก่อนจบการศึกษา หรือก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพครูอย่างแท้จริง การสัมมนาจะสิ้นสุดอย่างสมบูรณ์เมื่ออาจารย์ให้นักศึกษาร่วมกันสรุปปัญหาและจัดทำเอกสาร "ปัญหาการฝึกสอนและข้อเสนอแนะ" หรือ "สัมมนาการฝึกสอน" ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สองประการ ประการแรก เป็นประโยชน์แก่นักศึกษาในการที่จะใช้เอกสารชุดนี้เป็นคู่มือในการประกอบอาชีพครูต่อไปในอนาคต ส่วนประการที่สองเป็นประโยชน์แก่วิทยาลัยครูที่จะได้มีการทบทวนวิธีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้นักศึกษาทั้งระยะก่อนออกฝึกสอน ระยะฝึกสอน และระยะหลังฝึกสอนเสียใหม่ และพยายามปรับปรุงแก้ไขการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติทั้งสามระยะให้ทันสมัยและสนองความต้องการของนักศึกษาให้มากขึ้นและเป็นไปด้วยดี

5.2 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการฝึกสอนพบว่า อยู่ในเกณฑ์จัดให้หน่อยทั้งสิ้น ไล่แก่ การให้นักศึกษาเขียนรายงานปัญหาการสอนของตนเพื่ออาจารย์นี้เทศก์จะไคหาทางช่วย เหลือหรือแก้ไขขอบบพรองไคถูกต้อง และการให้ออกาสนักศึกษาไคศึกษาบางวิชาเพื่อชอมเสริมวิธีสอน ส่วนการให้ออกาสนักศึกษาไคฝึกสอนแกตัวกับเพื่อน ๆ และการให้ออกาสฝึกสอนแกตัวใหม่อีกครั้ง ณ โรงเรียนไคโรงเรียนหนึ่งเป็นเวลา 1-2 สัปดาห์นั้น อาจารย์ตอบว่าจัดให้อยูในเกณฑ์น้อย แตนักศึกษาตอบว่าวิทยาลัยไคไคจัดให้อยู่ แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยเห็นความสำคัญและไมไค

โอกาสแก่นักศึกษาที่ไม่ประสบผลสำเร็จได้ฝึกสอนแก่ตัวใหม่เลย ซึ่งผู้วิจัยไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะการช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการฝึกสอนด้วยการให้นักศึกษาได้เรียนซ่อมเสริมบางวิชาที่ยังสอนไม่ได้ หรือการให้โอกาสฝึกสอนแก่ตัวใหม่ไม่เน้นการเสียเวลาอะไรมากนักสำหรับอาจารย์ผู้สอน และไม่เป็นการเสียเวลาอะไรมากนักสำหรับนักศึกษาฝึกสอนด้วย คิดว่าจะต้องสอบตกซึ่งเป็นการเสียเวลาทั้งเทอม เสียค่าใช้จ่ายทั้งเรื่องเกี่ยวกับการเรียนและส่วนตัว ซ้ำยังเป็นการบั่นทอนจิตใจนักศึกษามากเกินไปอีกด้วย ทำให้เกิดปมค้อยติดตัวต่อไป ดังนั้นสมควรอย่างยิ่งที่วิทยาลัยครูควรจะพิจารณาและสนใจเป็นพิเศษว่าเพราะเหตุใดนักศึกษาจึงไม่ประสบผลสำเร็จในการฝึกสอนทั้งควรช่วยเหลือด้วยการให้ศึกษาซ่อมเสริมวิชาที่ยังสอนไม่ได้ดี และให้สอนแก่ตัวใหม่กับเพื่อนนักศึกษาด้วยกันเอง หรือส่งไปฝึกสอนแก่ตัว ณ โรงเรียนสาธิตหรือโรงเรียนใกล้เคียงสัก 1-2 สัปดาห์

5.3 จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการแสดงความสามารถของนักศึกษาหลังการฝึกสอน พบว่าจัดให้อยู่ในเกณฑ์น้อยทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูไม่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงความสามารถ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิทยาลัยครูจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เล่าถึงประสบการณ์และความสำเร็จในการฝึกสอนของตนให้แก่นักศึกษาที่จะออกฝึกสอนรุ่นต่อไปในเวลาเดียวกันก็ให้สาธิตการสอนให้ดูด้วย นอกจากนี้อาจให้เป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาที่จะออกฝึกสอนใครด้วย ซึ่งถ้าทำได้ดังกล่าวจะยังประโยชน์ให้แก่นักศึกษาทั้งสองฝ่าย กล่าวคือทำให้นักศึกษายุ่งได้ประสบการณ์หรือผู้สาธิตการสอนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน ในเวลาเดียวกันก็เป็นการทบทวนความรู้เกี่ยวกับการสอนของตนด้วย และถ้าได้เป็นพี่เลี้ยงก็จะยิ่งกระตุ้นให้หาความรู้ใส่ตนให้มากขึ้นเพื่อเตรียมที่จะไปเป็นพี่เลี้ยงแนะนำเขา ส่วนประโยชน์ของนักศึกษาผู้รับฟัง ก็จะได้รับความรู้และแนวคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ได้เรียนรู้การทำอุปกรณ์ วิธีสอนและเทคนิคการสอน การควบคุมชั้น การปรับตัวและการวางตัวในฐานะครูฝึกสอน และเกิดความมั่นใจในการที่จะออกไปฝึกสอนมากขึ้น เนื่องจากได้รับทราบเรื่องราวต่าง ๆ จากผู้ที่เคยไปฝึกสอนมาแล้ว โดยตรง

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

1. วิทยาลัยครูควรปรับปรุงเนื้อหาวิชาให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมและมัธยม เพื่อสนองความต้องการของโรงเรียนและสังคม
2. วิทยาลัยครูควรจัดวิธีการเรียนการสอนเสียใหม่ โดยลดภาคทฤษฎีลง เพิ่มเวลาการฝึกภาคปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกทักษะต่าง ๆ และมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับวิธีสอน เทคนิคการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและ ฯลฯ มากขึ้น เป็นการเตรียมนักศึกษาให้พร้อมก่อนที่จะถูกส่งออกไปฝึกสอน
3. วิทยาลัยครูควรส่งเสริมให้อาจารย์ได้รับการอบรมและศึกษาหาความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความมั่นใจในการสอน และควรส่งเสริมให้อาจารย์ทุกคนเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้เทคนิคการสอนและวิธีสอนแบบต่าง ๆ อยู่จนถูกต้อง เพื่อนักศึกษาจะได้นำประสบการณ์นั้นไปใช้ในการฝึกสอนของตนเองได้
4. วิทยาลัยครูควรเพิ่มปริมาณและอบรมการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยให้แก่คณาจารย์และนักศึกษา แต่เนื่องจากสื่อการสอนมีราคาแพง และวิทยาลัยครูมีงบประมาณน้อย กรมการฝึกหัดครูจึงควรเพิ่มงบประมาณในด้านสื่อการสอนให้มากขึ้น
5. วิทยาลัยครูควรจัดตั้งศูนย์สื่อการเรียนการสอน โดยอาจารย์และนักศึกษาร่วมกันช่วยจัดหาหนังสือตำรา ประมวลการสอน คู่มือครู ตลอดจนช่วยกันสะสมและช่วยผลิตสื่อการสอนซึ่งหาง่าย ๆ ให้เพียงพอ แล้วแยกจัดไว้ในห้องหนึ่งต่างหาก เพื่อให้นักศึกษาได้ค้นคว้าหรือหยิบยืมเพื่อเตรียมการฝึกสอน จะช่วยลดค่าใช้จ่ายนักศึกษาแต่ละคนลงได้มาก
6. วิทยาลัยครูควรให้แผนกประสบการณ์วิชาชีพและทุกภาควิชาต่าง ๆ ร่วมกันจัดทำหนังสือคู่มือการฝึกสอนแจกจ่ายให้แก่ศึกษาล่วงหน้าสักหนึ่งภาคเรียน เพื่อให้เวลานักศึกษาได้อ่านให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และสงสัยอย่างใ้ก็อาจนำมาซักถามหรืออภิปรายกับอาจารย์ผู้สอนวิธีสอนได้ ในหนังสือคู่มือการฝึกสอนควรมีวิธีสอน การทำโครงการสอน การทำบันทึกการสอน ตัวอย่างการสอนวิชาต่าง ๆ แนะนำแหล่งบริการให้เปล่า หรือให้ยืมหนังสือและสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ตลอดจนกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของนักศึกษาในฐานะ "ครูฝึกสอน" คู่มือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาในเวลาฝึกสอนมากที่สุด เพราะจะช่วยทบทวนความรู้ต่าง ๆ ที่เรียนมา เช่น วิธีสอน เทคนิคการสอน เป็นต้น และยังส่งเสริมให้นักศึกษานำความรู้ที่ได้เรียนมา

ปฏิบัติในการฝึกสอนด้วย

7. วิทยาลัยครูควรเพิ่มปริมาณอาจารย์นิเทศศาสตร์สาขาเอก-โท ให้มากเพียงพอที่จะนิเทศนักศึกษาฝึกสอนได้อย่างทั่วถึง โดยสรรหาอาจารย์จากภาควิชาต่าง ๆ ที่มีความรู้ในเรื่องการนิเทศการสอนและมีประสบการณ์ในการสอนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 3 ปี เว้นกันไปนิเทศการฝึกสอน

8. วิทยาลัยครูควรมีการอบรมการนิเทศการฝึกสอนให้แก่อาจารย์นิเทศ และครูพี่เลี้ยงใหม่ ผู้ซึ่งยังไม่เคยทำหน้าที่นิเทศการฝึกสอนหรือพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกสอนมาก่อน

9. วิทยาลัยครูควรประชุมอาจารย์ผู้สอนวิธีสอน อาจารย์นิเทศทุกสายวิชา อาจารย์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการฝึกสอน ครูใหญ่ และครูพี่เลี้ยงโรงเรียนฝึกสอนพร้อมกันอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อตกลงร่วมกันให้แน่นอนเกี่ยวกับนโยบายการฝึกสอน วิธีสอนการทำโครงการสอน การทำบันทึกการสอน การกำหนดข้อสังเกตในการสังเกตการฝึกสอนตลอดจนเกณฑ์การวัดและประเมินผลการฝึกสอน ทั้งนี้ เพื่อให้การนิเทศการฝึกสอนเป็นไปในแนวเดียวกัน

10. วิทยาลัยครูควรให้โอกาสนักศึกษาได้ไปเยี่ยมโรงเรียนที่ตนจะออกไปฝึกสอน เพื่อจะได้ทำความรู้จักคุ้นเคยกับครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง และครูอื่น ๆ ตลอดจนเด็กนักเรียนที่ตนจะต้องสอนก่อนล่วงหน้านับเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีก่อนออกฝึกสอน และในโอกาสเดียวกันนี้นักศึกษาจะได้เรียนรู้ระบบการทำงาน เข้าใจสภาพและปัญหาของโรงเรียนและของชุมชนล่วงหน้าด้วย

11. วิทยาลัยครูควรฝึกให้นักศึกษารู้จักวิเคราะห์และประเมินผลตัวเองให้เป็นตั้งแต่ระยะก่อนฝึกสอน เพื่อจะได้รู้จักประเมินส่วนดีและส่วนบกพร่องในการทดลองสอนของตน แล้วหาทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น และเมื่อออกฝึกสอนจริง วิทยาลัยครูควรให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการสอนของตนเองด้วย

12. วิทยาลัยครูควรเพิ่มเวลาฝึกสอนจาก 10 สัปดาห์เป็น 12-14 สัปดาห์ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะต่าง ๆ มากขึ้น ได้มีประสบการณ์ในการสอนเต็มที่ ได้เรียนรู้งานในหน้าที่ครูและระบบงานของโรงเรียนดีขึ้น นอกจากนี้ควรเพิ่มหน่วยกิตการฝึกสอนให้มากขึ้นจาก 5 หน่วยกิตเป็น 8-10 หน่วยกิต จะทำให้ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนวิธีสอน อาจารย์ผู้สอนวิชาต่าง ๆ อาจารย์นิเทศและนักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกสอนมากขึ้น และ

นักศึกษาจะได้ตั้งใจฝึกสอนมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

13. วิทยาลัยครูควรยกเลิกการสอน และเปลี่ยนเกณฑ์การวัดผลจากการให้คะแนนเป็นตัวอักษร (Grade) มาเป็น "ผ่าน" กับ "ไม่ผ่าน" เพราะการสอนเพียงครั้งเดียวไม่อาจวัดทักษะ ความสามารถและการพัฒนาในการสอนได้ ดังนั้นควรเก็บคะแนนจากผลสังเกตการฝึกสอนทุกครั้งหรือสอบย่อยไปบ่อยครั้ง จะทำให้นักศึกษาตั้งใจฝึกสอนตลอดภาค การฝึกสอน และในการสังเกตการฝึกสอนทุกครั้งนอกจากการติชมโดยตรงตัวต่อตัวแล้ว ควรเขียนคำติชมเป็นลายลักษณ์อักษร ให้นักศึกษาชုชหนึ่งและเก็บสำเนาไว้ชูชหนึ่งด้วย เพื่อใช้ประกอบในการติดตามผลการนิเทศและตัดสินใจการวัดและประเมินผลขั้นสุดท้ายด้วย

14. วิทยาลัยครูควรให้อาจารย์ทุกภาควิชาได้ไปสังเกตการสอนของนักศึกษาในสาขาวิชาของตน เพราะการฝึกสอนของนักศึกษาจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการสอนของอาจารย์ และอาจารย์จะได้ทราบว่าตนควรจะปรับปรุงแก้ไขการสอนของตนอย่างไร

15. วิทยาลัยครูควรกำหนดให้แผนกประสบการณ์วิชาชีพทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางให้อาจารย์นิเทศก์และภาควิชาต่าง ๆ ใ้ร่วมมือกันช่วยเหลือนักศึกษาฝึกสอนทางด้านวิชาการ โดยให้อาจารย์นิเทศก์บันทึกรายงานปัญหาและความต้องการทางวิชาการของนักศึกษาฝึกสอนเสนอต่อแผนกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อแผนกประสบการณ์วิชาชีพและภาควิชาต่าง ๆ จะได้ร่วมกันพิจารณา ณาควำเนินการช่วยเหลือนักศึกษาตามความเหมาะสม

16. วิทยาลัยครูควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาระหว่างอาจารย์นิเทศก์ และครูพี่เลี้ยงเกี่ยวกับวิธีสอน การนิเทศการสอน และปัญหาการฝึกสอนอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงมีความเข้าใจต่อกัน มีความเข้าใจและถือปฏิบัติตรงกันในเรื่องการนิเทศการสอนและเพื่อร่วมมือกันในการแก้ปัญหาการฝึกสอน

17. วิทยาลัยครูควรกำหนดให้อาจารย์นิเทศก์ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างวิทยาลัยครูกับชุมชนมากขึ้น เพื่อเป็นทางไปสู่การให้วิทยาลัยครูได้ทำหน้าที่ในการบริการแก่ชุมชน ในโอกาสต่อไปตามจุดมุ่งหมายของกรมการฝึกหัดครู

18. วิทยาลัยครูควรจัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของอาจารย์นิเทศก์เป็นระยะ ๆ อย่างจริงจัง นอกจากนี้วิทยาลัยครูควรประเมินผลโปรแกรมการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติทั้งระยะก่อนออกฝึกสอน ระยะฝึกสอน และระยะหลังฝึกสอนโดยให้อาจารย์นิเทศก์

อาจารย์ผู้สอนวิธีสอน อาจารย์ผู้สอนในภาควิชาต่าง ๆ ครูใหญ่ ครูพี่เลี้ยง ตลอดจนนักศึกษาฝึกสอน ใ้ร่วมกันประเมินผลในระยะหลังการฝึกสอนทุกครั้ง พร้อมทั้งให้เสนอข้อเสนอแนะด้วย เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุง โปรแกรมการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติให้เหมาะสมสำหรับนักศึกษาฝึกสอนรุ่นต่อ ๆ ไป

19. วิทยาลัยควรควรคิดตามผลการสอนของครูใหม่ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันของตนทุกปี เพื่อปรับปรุงโปรแกรมการจัดประสบการณ์วิชาชีพภาคปฏิบัติให้เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาครูให้มากยิ่งขึ้น

20. วิทยาลัยควรจัดตั้งชมรมประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อเป็นศูนย์บริการอบรม และเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับวิธีสอน เทคนิคการสอน การผลิตสื่อการสอนจากวัสดุราคาถูกลงและหาง่าย การใช้และการรักษาสื่อการสอนและ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัย ตลอดจนบริการให้ยืมหรือจำหน่ายตำรา คู่มือครู และสื่อการสอนในราคาถูกลง ชมรมนี้จะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่นักศึกษาครูและครูทั่วไป ในการค้นคว้าเพื่อการเตรียมการสอนและเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของตน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ผู้สอนวิธีสอน อาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษาศึกษาภาคพื้นฐาน และนักศึกษาฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงเท่านั้น ซึ่งในการดำเนินการจัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัตินั้น ควรมีกลุ่มบุคคลอื่นเกี่ยวข้องด้วยอีก ได้แก่อาจารย์ผู้สอนในภาควิชาต่าง ๆ ครูใหญ่ และครูพี่เลี้ยงของบรรดาโรงเรียนฝึกสอนทั้งหลาย ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่าควรจะได้มีการทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติกับกลุ่มประชากรเหล่านั้นด้วยในโอกาสต่อไป

2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ กระทำจำกัดอยู่เฉพาะวิทยาลัยครู 6 แห่งในกรุงเทพมหานครเท่านั้น เพราะฉะนั้นหากวิทยาลัยครูที่อยู่ในส่วนภูมิภาคสนใจที่จะทำการวิจัยทำนองนี้ เฉพาะแต่ละสถาบันก็อาจจะทำได้

3. ควรมีการวิจัยความคิดเห็นของครูประจำการที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร
 วิชาการศึกษาชั้นสูงใหม่ ๆ ว่า ต้องการให้จัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติใดเพิ่มเติมให้แก่
 นักศึกษาครูบ้าง เพื่อจะได้เป็นการเตรียมครูที่ดี และเพื่อจะได้ไม่ต้องประสบปัญหายุ่งยากใจ เช่น
 เดียวกับพวกตนเมื่อออกไปประกอบอาชีพครู

4. ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลโครงการฝึกสอนของวิทยาลัยครูต่าง ๆ เพื่อประโยชน์
 ในการปรับปรุงโครงการฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อปรับปรุงโปรแกรมประสบการณ์
 วิชาชีพครูภาคปฏิบัติให้ดี มีประโยชน์แก่นักศึกษาครูมากยิ่งขึ้น

5. ควรมีการวิจัยความคิดเห็นและปัญหาของนักเรียนที่เรียนกับ"ครูฝึกสอน" เพื่อปรับ-
 ปรุงการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อให้นักศึกษาจะได้นำไปใช้ได้
 อย่างเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนที่จะต้องสอน ไม่ว่าในช่วงระยะฝึกสอน หรือเมื่อออกไป
 ประกอบอาชีพครูจริง ๆ

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมด ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะของอาจารย์และ
 นักศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างโปรแกรมประสบการณ์วิชาชีพครูภาคปฏิบัติ
 ทั้งในระยะก่อนฝึกสอน ระหว่างฝึกสอน และระยะหลังฝึกสอน เพื่อเสนอแก่สถาบันฝึกหัดครู โดย
 นำโปรแกรมที่สร้างขึ้นเสนอให้ยูทรวงคุณวุฒิต่างประสบการณ์วิชาชีพครูจำนวน 10 ท่าน ตรวจสอบ
 ประเมินคุณภาพ และขอข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโปรแกรมดังกล่าวให้ดียิ่งขึ้น ดังปรากฏในบทที่ 6.